

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

Бүгэдэ арадай сонин

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

2001
мартын
22
Четверг

№ 33
(20393)

Хабарай
эхин сагаан
бар харын
28
гарагай
5

Бурятия

МЭЛЭЙ ҮЙЛЭДБЭРИИЕ ШЭНЭЛЭН НАЙЖАРУУЛХА

32 миллион архин шэл үйлэдбэрилхэ 2-дохи лини үшөө нара тухай болоод ашаглагдажа эхилхэ ёһотой.

Тиигэхээр 2002 онһоо элдэб хэмжүүртэй шэл банкнуудые бүтээн гаргадаг болохо тухай эндэхи хүтэлбэрилэгшэд багсаамжала.

Мүнөө шэлэй заводон продукция бага багаханаар Шэтэ, Благовещенск хотонуудта, Саха-Яхад республика, хүршэ Монгол орон эльгээгдэнэ.

Заводой директор Сергей Балдаевай хэлэхээр, һүүлэй хоёр жэлэй дүнгүүдээр ажал хүдэлмэридэнь яһала тэмдэглэмээр зүйл бии. Жэшээлхэдэ, 1999 оной дүнгөөр энэ заводой коллектив элдэб шатын бюджетүүдтэ, мүн тухай жасапуудта 2 миллион тухэриг һомолоо. Тиигэжэ республикын һан жасадашыё, хүн зоной һуудал байдалай асуудалнуудые шиидхэлгэдэшыё хубитаяа оруула гэбэ.

Эндэхи хэрэг байдалтай танилсаад байхадаа, шэл амһартануудые олоор бүтээжэ, завод «хүл дээрээ» гараха, үйлэдбэриё ашагтай ябуула аргагай гэжэ республикые толгойлогшо А.В.Потапов тобшолбо.

Заводто үдэр бүри 40 мянган тухэригэй шэл амһарта үйлэдбэрилэгдэнэ. Зүгөөр мүнөө энэ предпряти 20 мянган доллар шахуу үри шэридэ оронхой, бусааха болзорын март нарада дүүрэхэ юм. Тиимэхээ заводой хүтэлбэрилэгшэд Президент болон Правительствода хандажа, туһалхыень гуйһан байна.

Эльвира ДАМБАЕВА.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Президент А.В.Потапов шэлэй заводто уулзалгын үедэ.

Радна-Нима БАЗАРОВАЙ
фото.

АЖАЛЫЕНЬ ҮНДЭРӨӨР СЭГНЭЭ

БАРК-ын президент, Россин арадай уран зурааша Даша-Нима Дугарович Дугаров һаяхан Россин Уран зурагай Академиин гэшүүн-корреспондент болоһон байна. Энэ дэмбэрэлтэ ушараарнь Россин уран зурагай Академиин хүтэлбэрилэгшэ Зураб Церетели амаршалгын телеграммаар мэдэсэбэ.

Бэлигма ОРБОДОЕВА.

ЭРДЭМЭЙ ХҮРЭЭЛЭНГЭЙ ПРОФЕССОР

Буряадай элтэ эрдэмтэ, түүхын эрдэмтэй доктор, профессор Шираб Бодиевич Чимитдоржиев Монгол хэлтэ арадуудай түүхэ ба соёл шэнжэлгын ажалнуудые аша үрэ ехэтэйгээр шэнжэлхэнэйнгээ түлөө Монголой Эрдэмтэй академиин Хүндэтэ профессор гэдэн нэрэ сэргэдэ һаяхан хүртэбэ.

Соёлма БАЙМИНОВА.

ҮНЭНШЭМЭ ИЛАЛТА

Үнгэрэгшэ амаралтын үдэр Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатые һунгаха һунгалта Геологическа 49-дэхи округто үнгэрэгдэбэ. Тус округтой һунгалтын комиссиин мэдэсэсэнэй ёһоор, Буряадай гүрэнэй теле-радио-гамжуулгын компаниин генеральна директор **Александр Варфоломеев** депутатаар һунгагдаа. Тэрэнэй түлөө һунгалтада хабаадагшагай 84,2 процентинь дуугаа үгэһэн байна. Мүнөө үедэ ажалгүй байһан Игорь Пронкиновой түлөө 7,9 процент, жолоошон Борис Гыргеновэй түлөө 2,6 процент хүн дуугаа үгөө гээд һунгуулин комисси мэдэсэбэ.

Борис БАЛДАНОВ.

ЭНЭДХЭГ ОРОН МОРДОБО

Мартын 21-дэ Бандида хамба лама **Дамба Люшеев** түрүүтэй Россин Бүддгэн шажинай Заһшалта Сангын делегаци Гэгээн түрэлтэ **Далай ламыё бараалхажа**, манай орондо байгша ондо зархархыень урлал айлдагшаа зорилготойгоор Энэдхэг орон мордобо. Бандида хамбатай хамта Агын тойрогтоор, Шэтын областёор гуд хамба **Цырен Дондукбаев**, Сангын секретарь **Борис Дондоков** ошолсобо.

Николай БАДМАРИНЧИНОВ.

Энэдхэгшэ гарагай зур- буряад Республикын президент А.В.Потапов шэлэй үйлэдбэриин хэрэгээр ошожо, ажал хэрэгүүдтэйнь хангаһан байна.

Иимэ байдалда холо ойрын нотагуудые шэлэй продукцияр хангадаг, ажал хэрэгүүдээрээ суурхадаг байһан Буряадтахи заводой хэрэг байдалыень хэрэгээлгэдэ Президент болон Правительствоын талаһаа онсо

анхарал хандуулагдажа байһыень ойгохоор. Юуб гэхэдэ шэнэдхэн хубилгалтын жэлнүүдтэ энэ завод ороной бусад предпритинуудтай адли бэрхэ байдалда орожо, үйлэдбэринь доройтоһон байгаа.

Эндэ мүнөө архини зүйлнүүдые амһарталха шэлнүүд үйлэдбэрилэгдэнэ, гэбшыё үшөөл һанаһанда хүрэнгүй. Бэлэн болоһон продукция худалдан абагшагай холбоо харилсаануудые үргэдхэхэ ажал заводто ябуулагдана. Энэ асуудалай шиидхэлгэдэбэл, жэлдээ

Производитель мебели

св-во Ж-1853

ИНТЕРЬЕР+

предлагает

МЕБЕЛЬ ДЛЯ

ОФИСА

наименований офисной мебели

различной цветовой гаммы
МЕБЕЛЬ ДЛЯ МАГАЗИНА

стеллажи, прилавки, горки

МЕБЕЛЬ ДЛЯ ГОСТИНИЦ

шкафы для одежды, столы журналь-

ные, кровати, прикроватные тумбы

МЕБЕЛЬ ДЛЯ ДОМА

мягкая мебель 6-

ти видов, стенки,

кресла-кровати,

детские гарнитуры

347-488, пос. Кирзавод, ул. Моховая, 1

СЪЕЗД ХУДОЖНИКОВ БУРЯТИИ

В конференц-зале Национальной библиотеки РБ состоялся XII съезд Союза художников Бурятии.

Три года, насыщенных проблемами, событиями, позади, - сказал, выступая с отчетом, председатель правления Союза художников Бурятии Юрий Мандаганов. - Крупнейшему творческому союзу региона удалось вписать новые страницы в свою 68-летнюю историю. Художники, несмотря на многие проблемы, продолжают плодотворно работать, создают высокохудожественные произведения живописи, графики, скульптуры, декоративно-прикладного искусства.

Бурятские художники приняли участие в двух крупнейших за последние десятилетия все-

российских вернисажах. Впервые на IX Всероссийской выставке в Манеже была представлена иконопись, показаны лучшие работы учеников народного художника России Д.Н.Дугарова. Немало интересных выставок, и среди них несколько персональных, прошло в Художественном музее им. Сампилова.

Впервые за 20 лет издан альбом-каталог «Художники Бурятии».

На базе приборостроительного объединения готовятся будущие мастера - ювелиры, всего 10 студентов. Будущие художники учатся в вузах Москвы, Санкт-Петербурга, Красноярска и Владивостока.

Однако в работе Союза художников есть немало проблем. О них говорил и сам докладчик, поднимались они и в выступлениях художников В.Бройко, А.Дугаровой, С.Цоктоева, искусствоведа Л.Цыренимаевой, председателя Союза композиторов РБ Б.Дондокова. До сих пор не принят российский закон о творческих союзах, проблемы выживания художников часто становятся их собственной проблемой. Необходима республиканская программа поддержки профессионального искусства.

Надежда ГОНЧИКОВА.
Фото Гомбо САМБЯЛОВА.

ХУБИН БЭШЭ - НИИТЫН, ГҮРЭНЭЙ ХЭРЭГ

ҮМСӨӨРӨӨ ЯАЖА ӨӨДЭЛХЭБ?

Үмсын ажахы гэхэдээ, гол түлэб фермерэй олзын хэрэг тушаа хүүдэй хэлэдэг болонхойбди. Харин колхозуудай хүсэндөө байха совет үедэ гээбэл, юрэдөөл айлай гэр тойронхи хубинн зөөри тухай хөөрлэдэдэг бди. Наяхана шэнги үзэгдэдэг тэрэ үедэ үмсэдөө үлүүсэ анхаралаа үлдэдэг хүн шоодоборишье болодог нэмнэй. Тэрэ хүн «хамтын хэрэгэй ахан шадалаараа оролдохогүй, харин амин бээе харадаг үмсын хамтын» гэлсэхэ. Колхозой зөөри хулуулсана аа гү, гэжэ нэжэглээд, андуудалтай эзэн зонуудай зөөридэ атаархадагышье байханаа мүнөө бүгд мүнөө мүнөөнэй дэлгүүрэй жама ёноной үедэ үмсын ажахы гэхэн үмсэ гүнзэгы удха шанартай болонхой. Имагтал үмсын олзоор хүдөө

нютагаархин амиа тэжээнэ гэжэ хэлэхэдэ алдуу болохогүй. Энээн тушаа манай редакцияда һонирхолтой бэшэг оробо. Бэшэг толилхын урид автор тухай хэдэн үгэ хэлэхэ шухала. Манзаев Намсарай Балданович олондо мэдээжэ хүн. Ветеринар мэргэжэлтэй, одоол хамтын ажахыда нэтэрүүгээр хүдэлхэн, Бэшүүрэй совхоздо олон жэлэй туршада директорээр, удаань тэрэ районий хүдөө ажахын управленин начальнигаар, Түхэнэй аймагай гүйсэдкомой түрүүлэгшээр ажаллаһан, «Хүндэлэй Тэмдэг» орденээр, «Ажалы шэн габьяагай түлөө» гэхэн медалаар шагнагданан, Буряад Республикын хүдөө ажахын габьяата хүдэлмэрилэгшэ.

ИИМЭ ГУРИМУУДЫЕ НЭБТЭРҮҮЛЭЭ НАА...

Бодомжогүйгөөр нэбтэ- нэгдэжэ эхилхэн рефор- үедэ колхоз, совхозууд аржа, хамтын мүнгэ зөөри, тикэ, адууна мал зарим хуудадга найншысэ эзэдэ үргүй юрэ миинтэ үргир- гээдэ байха юм. Хамтаараа үзэн үсөөн лэ ажахынууд үедэ арай шамай ами- кабайгша. Үйлэдбэридэ эршэ удха анханай эрьбсын үргүй үлэшэхэн колхозууд шатаа шахардуу байдалда оло бэлэй. Ушар юуб гэхэдэ, фермын эхилхэн «галзуу гуримай» гуримаар хүдөө ажахын продукция сэн үнэгүй, элэктрын элшэ хүсээнэй, химийн, нефтепродуктын, минеральна үтэгжүүлгын, тех- никын болон промышленна зүйлнүүдэй сэн хэмгүй үлэшээ. Мүнөөшье тэмээн ахан хоёрой мургэлдэхэн хоёр талын сэн тад ондоо үнэнууд дээрэ байнаар. Тэн- тэргүй нимэ оршон байдалда ажахын үйлэдбэри дорой- тгүй яахаб? Үйлэдбэриэс үлэхэ асуудалшысэ табигдаха үргүй болоо ха юм.

Хүдөөгэйхидэй амиа тэ- жээхэ аргашь лэ - үмсын ажахы болонхой. Зүгөөр фермернүүд тон үсөөн, тиймшээ дийлэнхи олонийн гэррэнгээ газараа хото тойронхи бишыхан газар дээрэхэн лэ хоёр-гурбан үхэртэй, дүрбэ-табан хони, ямаатай, шадан хадаа нэгэ-хоёр гахайтай ажамидайна ха юм. Юуб гэхэдэ, олонхи меха- низаторнууд, хаалишад, хо- нишод ажалгүй үлэшэхэн ааб даа. Гэбэшье үмсын ажахын мэдэлдэ үрэгжэлгүй талмай үлэшэхэнэй, үнөөхи хубинн пай гэлсэдэг айл-айлай газар межаа хилээр тодорхойлогдоогүй. Тэрэ пайн газар абаашье наа, элдүүрилхэ техникгүй зобо- дог гэшшэ. Тракторай эзэн өөрынгөө техникын, тоһо түлишын хажуугаар газар хахалһанай түлөө нэмэри 100-200 түхэриг эридэг. Үбһэ, түлээ асаруулахадань, бүришье гарга- шатай. Зарим хуруинуудта га- зар гэшхэхэ малшыггүй, сусал түлээшьегүй айлууд ушардаг. Харин дунда зэргын айл хоёрхон үхэртэй, хартааба хуулахаа газартай байдаг.

комбайн, плуг, косилка үгэ- хэгүй ха юмши. Тиймшээ лизинг гэрэн гуримай ёһоор хүдөө ажахын үнэтэ тех- никэ имагтал тэрэ ню- тагайнь өөһэдэн захир- гаанда үгтэхэ ёһотой. Өөрынгөө автотракторна парктай болоһон шотагай захиргаан айл бүхэнэй захилаар, түлбэрини зохидохон сэнгээр бүхэ ажалынь хэжэ үгэхэ ха юм. Техникэшье харюусалгата эзэнгэй байха, мүн хүдөөгэй захиргаан гансал тамга, гуур- һанай засагтай байханаа гадна, экономика хүшүүргэ засаг- тай боложо, одоол шотагай

бодото эзэн үүргээс мэдэрхэ бэлэй. Мүнөөнэй дунда зэргын хурунда 200-250 үнэтэ айл тоологдоно. Хэрбээ айл бүхэн жэл соо нэгэшье толгойгоор малаа олошоруулаа наа, нэгэжэн хурунда 250 толгойтой нэмэри хүрэг үсхэбэрилэгдэхэ ха юм. Тийнээр уданшыггүй республика соомнай малай тоо яһала олошорхо бээсэ. Үнээн хүрэгэй олошорходо, хүн далай урдахал. Зүгөө үлэтэр найжаруулгын ажал ябуулхын тула үнөөхи шотагай захиргаан хайн үлэтэртэй бухануудтай байха ёһотой. Мүн лэ техни- кэ һомолһон шэнги, бухаа

ээжээгээр айлуудта үгэжэ байха зэргэтэй. Продукци буйлуулхын тула өөрын хүнэй завод, колбаса хэхэ цех гэхэ мэтэ хамһабарийн үйлэдбэри хүгжөөгдэхэ ёһотой. Айл бүхэн онсо өөрын шэглэээр хубингаа ажахы хүгжөөхэ һонирхолтой болохо. Хэн овощ үргүүлнэб, хэн хони үсхэ- бэрилгэб, хэн гахай тэжээгэб гэхэ мэтэ. Үмсынгөө һү, мяха худалдахамни гэжэ өөртөө гарзатай ябадал хэхэгүй, харин тогтонийонги, өөртөнш таарам- жатай сэнгээр газараа һү, мяха, таряагаа худалдажа байха ха юм. Һанаад үзэхэдэ, үмсын үйлэдбэри хүгжөөхэ арга боломжнууд бии. Ямар- нууд бэ гэжэ үшөө дахин тодорхойлуу. Нэгэдэхээр, лизингын гуримаар хүдөө ажахын техникэ нютагай захир- гаанда дамжуулаха. Хоёрдохоор, газарай талмай айл бүхэндэ то- дорхойлон заагаа, үрэг- жэлэйнь түлөө шанга эрилтэ табижа байха. Гурбадахаяр, нютаг шотага буйлуулгын үйлэдбэри, продукция худалдан абаха алба хүгжөөхөн шухала. Иймэрхүү гуримуудысэ нэбтэрүүлэхэ хада, хүдөө- гэйхид һонирхолоо олон, алдууна малаа үсхэбэрихэ, ургаса таряанай түлөө ахан шадалаараа оролдохол даа. Дутын жэлнүүдтэ малай тоо 2-3 дахин, хартааба, овощой ургаса 3-4 дахин дээршэ болохо гэжэ лаб тухайлаха.

Намсарай МАНЗАЕВ.

ЭБ ХАМТА ХҮДЭЛӨӨГҮЙ БАЙҢАНИНЬ ХОЙШОЛОНТОЙ

Буряад Республикын спирт болон ликерой-хара ажахын промышленностин продукциянуудай хүдэлмэ- нэ гаргагданан гористой адуу дунданууд, мүн энэ тариене тогтууритайгаар хөөхэ хэмжээнүүдысэ абаха үргүй Буряад Республикын ажаһууны тухай Тогтоол бодоло. 2000 оной хүдэлмэринн үлдээр спирт үйлэдбэрил- эр жэлэйнгээ даабарине бурятспирт» акционернэ үлгэмэйхид оройдоол 42 центэрээр дүүргэжэ, республикын ликер болон хара архи үйлэдбэрилэгшэдысэ хүндэхэн халаа оруулба. Гэхэ зуура республиканска бюджетдэ хөдөлмө мүнгэ зөөриэс бусаажэ үлгэмэйхид. Ушарын хадаа Хүдөө ажахын болон эдэс хоолой министрствын талаһаа «Бурятспирт» акционернэ бүлгэмдэ ажахынуудай орооһо үлгэмэй эмхидхэлгээр шухала асуудал абтаагүй, тийн тэдэ үлгэмэй дүүрэхэдэ, 17 миллион гэрэ үлгэмэй үри шэридэ уна- гдэ байна.

гэжэ мүн лэ энэ Зарлиг соо хэлэгдэнэ. Тус предприятиян үйлэдбэринн хүсэнишье орой- доол 26 процентээр хэрэглэгдэ. Тийхэдэ хүдэлдэг зонийн тоо 98 хүнөөр үсөөрөө. 2000 оной 11 харын дүнгөөр эндэ 9 миллион түхэригэй гарза хохидол уша- руулагдаа гэхэ гү, али 1999 онойхидо орходоо 7,7 дахин дээршээ. Энэнишээ боложо «Ливонын» продукциян эрилтэ эрид доо- шолһон, мүн республиканска бюджетдэ эндэһэ 45,3 миллион түхэриг акцизуудаар һомо- логдоогүй байна. «Ливона» акционернэ бүл- гэмэй фиансово-экономическа байдал ганса спиртээр дутуу хангалһаа муудаа бэшэ, харин эзэдэйнь предприятияс ашаг үрэггүйгөөр хүтэлбэрилгэхөө, мүн Хүдөө ажахын министр- ствын акционернэ бүлгэмэй ажалбуулгысэ ёһото хэмжээндэ залан хүтэлбэрилөөгүйһөө болоо гэжэ Зарлиг соо тэм- дэглэгдэнэ. «Ливона» акционернэ бүл- гэмэй директорнүүдэй совет гүйсэдхэхэ дирекциин хэрэг ябуулануудысэ үндэхэ барим- тагүйгөөр хизаарлаа, архиин зүйлнүүдысэ худалдалгын ба мүнгэ зөөринн асуудалнуудысэ өөрынгөө хиналта доро абажа, үйлэдбэригэй холбоотой бэшэ хүдэлмэриннүүдэ мүнгэ зөөри гаргашланһанань боложо, эндэ нимэ гарза ушаруулагдаба гэжэ мүн лэ энэ документ соо хэлэгдэнэ. «Бурятспирт» болон «Ли- вона» акционернэ бүлгэмүүдэй

ниитэ нэгэн технологическа гуримаар ажаллажа байгаа, хоорондоо ажал хэрэгтэ хэл- сэжэ ябуулангүй, туд тудтаа өөрын хараа зорилго барим- тална, бэс бэсынгээ ашаг туһа харанагүй гэжэ мүн лэ эндэ онсологдоно. Дээрэ тэмдэглэгдэхэн дутаг- далнуудысэ усадаха зорилго- тойгоор, мүн нэрлэгдэхэн» предприятиянуудай фиансово- экономика байдальнысэ бэхижүүлхын тула Президент ииэгжэ тогтооно: «Спиртын болон ликерой - хара архиин промышленностиин ажал ябуула Буряад Республикын Хүдөө ажахын болон эдэс хоолой министрствын хүтэл- бэрилэгшэдэй талаһаа муугаар хүтэлбэрилэгдөө гэжэ тэмдэг- лэхэ. Энэ хүдэлмэри эмхид- хэлгэдэ горитой дутагдалнуудысэ гаргашанайн түлөө Буряад Республикын Хүдөө ажахын болон эдэс хоолой министр П.М.Болоневто, мүн тэрэнэй нэгэдэхэ орлогшо М.В.Рютинда доһгодогдо соносхохо». Тэрэнэлэн Президент «Бу- рятспирт» акционернэ бүлгэмэй генеральна директор В.М. Стручков, «Ливона» акционернэ бүлгэмэй директорнүүдэй Со- вездэ түрүүлэгшэ М.Б.Базаров, мүн лэ энэ бүлгэмэй генеральна директор Ю.А.Бавыкин гэгшэдэ налогой болон бюджетнэ хуули ёһонуудысэ ёһото хэмжээндэ гүйсэдхэжэ шадаагүй байһа- найн түлөө заалта хэбэ. «Бурятспирт» акционернэ бүлгэмдэ гүрэнэй түлөөлэгшэд болохо М.В.Рютин, М.В.Миха-

лев, Ж.Ш.Очиров, О.А.Кононов, В.А.Полотов, харин «Ливона» акционернэ бүлгэмдэ В.А.Полотов, В.Г.Дондуков гэгшэд хангалтагүй хүдэлмэри ябуулаа гэжэ тэмдэглээ. Тэрэнэлэн агропромышленна комплексын асуудалнуудаар Буряад Республикын Прави- тельствын Түрүүлэгшын ор- логшо Л.Д.Турьяновта эдэ предприятиянуудта шэнэхэн хубилгалаа түрүүлэгшын, мүн фиансово-экономическа байдальнысэ тогтонийорнуудын үедэ спирт болон ликерой-хара архиин зүйлнүүдысэ үйлэдбэ- рилхэ ажал ябуулагысэ залан хүтэлбэрилхэ харюусалга даалгаа гэжэ республикын тоологшо тогтооно. Мүн лэ Президентын тог- тоолоор, харин болзорто спирт үйлэдбэрилгысэ 2001 ондо 450 мянган дал, харин ликерой-хара архиин зүйлнүүдысэ 700 мянган дал хэмжээндэ хургэхысэ, 2001-2005 онуудай туршада «Бурятспирт» болон «Ливона» акционернэ бүлгэмүүдысэ нэгдэн хүгжөөхэ түсэбүүдысэ зохион хараалхысэ «Бурят- спирт» (В.М.Стручков), «Ли- вона» (Ю.А.Бавыкин) акцио- нернэ бүлгэмүүдэй хамта Экономикын ба гадаадын холбоонуудай министрствэдэ (Н.И.Атанов), Эд зөөринн харилсаануудай гүрэнэй ко- митедтэ (Е.М.Пальцев), Хүдөө ажахын ба эдэс хоолой министрствэдэ (П.М.Болонев), Худалдаа наймаанай, мате- риальна нөөсөнүүдэй ба хангалгануудай гүрэнэй ко-

митедтэ (В.Ц.Дамбаин) даал- гадаба. Гадаа Буряад Республикын Фиансын министрствэдэ (А.Ю.Налётов) 2000 ондо «Бурятспирт» акционернэ бүлгэмдэ 42,6 ман түхэриг бюджетдэ үгтэхэн урьһа- ламжын мүнгэ зөөри хэр ашагтайгаар ба тусхай зор- илготойгоор хэрэглэгдэб гэжэ шагахын тула Буряад Республикын Прокуратурада материалнуудысэ дамжуулахысэ даалгада. Россин Федерациин Нало- гуудай ба татабаринуудай та- лаар министрствын Буряад Республикадахи управлени (С.Ц.Цыреторов) эдэ пред- приятинуудай налогууд болон бусад түбэригнүүдысэ түлээгэ хангалгаар дууһан хэмжээ- нүүдысэ абаха болобо. Тэрэнэлэн Буряад REPUB- ликын Правительствын Тү- рүүлэгшын орлогшо Л.Д.Тур- бянов Президент-Правитель- ствын Түрүүлэгшэ А.В.Пота- повта нэрлэгдэхэ акционернэ бүлгэмүүдэй үйлэдбэриисэ, фиансын байдальнысэ элүүр- жүүлхэ шухала хэмжээнүүдысэ бэсүүдгын ябаса тухай нара бүри мэдээсэхэ ёһотой. Бүхыдэнь энэ зарлиг дүүр- гэлгысэ залан хүтэлбэрилгэ хадаа Правительствын Түрүү- лэгшын Нэгэдэхэ орлогшо - Буряад Республикын фиансын министр А.Ю.Налётовто даал- гадаба. Эльвира ДАМБАЕВА.

УСЛУГИ РАЗНЫЕ ВАЖНЫЕ

Директор ООО «Интех» Никонова А.Д.

Если стихию рыночной экономики сравнить со штормующим морем, то некоторые предприятия напоминают в нем корабли с уверенным курсом, а другие - утлых лодчонок, носящихся как щепки, готовых разбиться вдребезги... А предприятие ООО «Интех», о котором пойдет сейчас речь, не отнесешь, однако, ни к той, ни к другой категории, а сравнимо более, мне кажется, с судном, которое удачно нашло свою нишу - "крышу" и плывет себе, невзирая на непогоду или ураган.

Председатель республиканской организации общества инвалидов Филиппов Р.Н.

«И шубы будут целы...»
— А дело было так, — рассказывает председатель республиканской организации Всероссийского общества инвалидов Родаль Николаевич Филиппов. — В связи с перестроечными изменениями, прекращением финансирования встал вопрос: куда прикинуть нашу организацию? И было принято решение — передать в наше ведение бывшую головную фабрику химчистки, что по ул. ПАВЛОВА, 66. Фабрика находилась в предбанкротном состоянии. Усилиями коллектива постепенно были погашены долги, созданы новые участки работы, предприятие было преобразовано в ООО «Интех». Последние годы возглавляет его специалист с большим стажем работы Агафья Давыдовна Никонова. Предприятие сейчас фактически работает без убытков, предусмотренные по положению 10 процентов прибыли вовремя отчисляются обществу инвалидов. Эти деньги расходуются на нужды общества, на проведение различных мероприятий с инвалидами. Например, ко Дню инвалидов был организован шахматный турнир, закуплены призы. Не обходимо стороной ни одну красную дату календаря. И надо отметить, что почти половину работающих здесь составляют инвалиды.

Главный бухгалтер Гаськова А.С. и экономист К.К.Шаглаева

А нынче предприятию исполняется 30 лет. И вот в связи с этой знаменательной датой мы, представители общества инвалидов, желали бы, чтобы в газете была опубликована заметка о работе трудового коллектива. Ведь юбилейные даты — это повод подумать о нынешнем состоянии предприятия и поразмыслить о будущем. И очень удобный случай поздравить наших милых тружениц. Вот скажем, на улице весенняя слякоть, непогода, а как хорошо было бы в это время обрадовать наших женщин, чтобы у них на душе стало тепло и радостно...

Работник химчистки Секерина В.В.

...Да, действительно в череде серых буден человеку иногда хочется светлых, приятных впечатлений, переживаний. Эту мысль всецело поддерживает директор ООО «Интех» Агафья Давыдовна Никонова. И потому с удовольствием рассказывает о делах предприятия, о своих

Услуги их общеизвестны:
химическая чистка изделий, пошив и ремонт натуральных шуб, дубленок, кожаных изделий, головных уборов, легкого платья и костюма, перекрытие шуб, выделка шкур, прачечная

труженицах. "Не сказать, что мы блестяще результат усилий ощутил. И заказ особенно по части швейного дела, все было достаточно. В последнее время снижены участки по выделке шкур, открыта прачечная... Нужно учитывать и нашу специфику: у работников-инвалидов гарантированная зарплата, она должна составлять не меньше 25 процентов от фонда оплаты труда. Хочется отметить, что большинство из них добросовестно выполняют объем работы. И потому заслуживают

благодарности за активную жизненную позицию их труд", — рассказывает Агафья Давыдовна. Специфика предприятия заключается в том, что у работников имеются определенные льготы по налогам. По части энергии — раньше были, сейчас их нет, ведь это энергоемкое производство: стирка, глажение, пошив. Но не спешите «интеховцы», с надеждой смотрят в завтрашний день.

Услуги их общеизвестны: химическая чистка изделий, пошив и ремонт натуральных шуб, дубленок, кожаных изделий, головных уборов, легкого платья и костюма, перекрытие шуб, выделка шкур, прачечная... Я благодарю того, как одна женщина от благодарил мастеров: « У меня 5 мужиков дома, все — разно-рабочие, зимой на улице работают, а с шубами что делается... Из года в год по одной-две отдаю на перекрытие. И денег на новую шубу не хватает и качественно делают.

Аппаратчица Елькина Н.А.

УСЛУГИ РАЗНЫЕ НУЖНЫ

...Ибо во главе его - многоопытный руководитель

При общении с работниками меня не покидало ощущение, что они - «интеховцы», невзирая на возраст, на какие-либо жизненные невзгоды, не теряют оптимизма и веры в будущее. Начиная с самой Агафьи Давыдовны. «С виду она как будто суровая, а на самом деле с юмором, веселая, - говорят коллеги. Кажется, будто передается ее положительный настрой всему коллективу».

То же самое подтверждает начальник цеха химчистки Антакишинова Татьяна Николаевна: «Хотя у нас в основном сезонная работа, нет нужды унывать. Весной и осенью много вещей сдают в чистку, в остальное время - более свободно. Тем не менее некогда скучать, работы и организационной, и на перспективу, хватает. Условия производства считаются вредными, нелегкими, но есть люди, которые преданы своему производству, работают с самого основания фабрики. Это Секерина Валентина Владимировна - отпарщица, Гулина Татьяна Валентиновна - гладильщица, Елькина Нина Алексеевна, Степанова Ольга Ильинична - аппаратчицы. Гулина Татьяна Валентиновна, Агафонова Людмила Иннокентьевна занимаются мокрой чисткой ковров, стирают белье инфекционной больницы. Кто скажет, что это легкий труд? И я не мыслю себя без этих людей, без ответственности за производство, без этих хлопот».

Начальник швейного цеха Кириллова Л.Р. работает в системе службы быта с 1973 г. Людмила Рабдановна с удовольствием рассказывает о своем коллективе, о ветеранах труда, о молодых кадрах. Например, закройщица с 47-летним стажем Онхонова Октябрина Базыровна передает свое мастерство Наталье Григорьевне Булдаковой. Старания многих можно отметить, в том числе Савичевой Маргариты Ефимовны, Барандыч Людмилы Васильевны, Новиковой Галины Владимировны, Хомосвой Галины Николаевны, молодого мастера Оюны Хусаевой. Сама Людмила Рабдановна - умелый наставник и отзывчивой души человек. И потому в коллективе, руководимом ею - всегда лад и согласие.

Приемщица Савельева Л.Н.

...Ибо во главе его - многоопытный руководитель

При общении с работниками меня не покидало ощущение, что они - «интеховцы», невзирая на возраст, на какие-либо жизненные невзгоды, не теряют оптимизма и веры в будущее. Начиная с самой Агафьи Давыдовны. «С виду она как будто суровая, а на самом деле с юмором, веселая, - говорят коллеги. Кажется, будто передается ее положительный настрой всему коллективу».

То же самое подтверждает начальник цеха химчистки Антакишинова Татьяна Николаевна: «Хотя у нас в основном сезонная работа, нет нужды унывать. Весной и осенью много вещей сдают в чистку, в остальное время - более свободно. Тем не менее некогда скучать, работы и организационной, и на перспективу, хватает. Условия производства считаются вредными, нелегкими, но есть люди, которые преданы своему производству, работают с самого основания фабрики. Это Секерина Валентина Владимировна - отпарщица, Гулина Татьяна Валентиновна - гладильщица, Елькина Нина Алексеевна, Степанова Ольга Ильинична - аппаратчицы. Гулина Татьяна Валентиновна, Агафонова Людмила Иннокентьевна занимаются мокрой чисткой ковров, стирают белье инфекционной больницы. Кто скажет, что это легкий труд? И я не мыслю себя без этих людей, без ответственности за производство, без этих хлопот».

Начальник швейного цеха Кириллова Л.Р. работает в системе службы быта с 1973 г. Людмила Рабдановна с удовольствием рассказывает о своем коллективе, о ветеранах труда, о молодых кадрах. Например, закройщица с 47-летним стажем Онхонова Октябрина Базыровна передает свое мастерство Наталье Григорьевне Булдаковой. Старания многих можно отметить, в том числе Савичевой Маргариты Ефимовны, Барандыч Людмилы Васильевны, Новиковой Галины Владимировны, Хомосвой Галины Николаевны, молодого мастера Оюны Хусаевой. Сама Людмила Рабдановна - умелый наставник и отзывчивой души человек. И потому в коллективе, руководимом ею - всегда лад и согласие.

ВМЕСТО ЗАКЛЮЧЕНИЯ. КАК ЧАСТО НАШИ РАДОСТИ - И БОЛЬШИЕ, И МАЛЫЕ - СВЯЗАНЫ С ТЕМ, КАК МЫ ВЫГЛЯДИМ ВНЕШНЕ И САМИ ТОГО НЕ ЗАМЕЧАЯ, ЧУВСТВУЕМ СЕБЯ КОМФОРТНО, КОГДА ОДЕЖДА ВПОРУ, НЕ ЗАПЯТНАНА... И ПОМОГАЕТ НАМ В ЭТОМ БЕСХИТРОСТНЫЕ И ОЧЕНЬ НУЖНЫЕ СЛУЖБЫ - И ХИМИЧЕСКАЯ ЧИСТКА, И АТЕЛЬЕ.

ПОЗДРАВИВ РАБОТНИКОВ ООО «ИНТЕХ» С ЮБИЛЕЕМ, ХОЧЕТСЯ ПОЖЕЛАТЬ: ЧУВСТВУЙТЕ СЕБЯ УВЕРЕННО В БУДУЩЕМ МОРЕ РЫНОЧНОЙ СТИХИИ, ИБО «СУДНО» ДЕРЖИТ ПРАВИЛЬНЫЙ КУРС, И ВО ГЛАВЕ ЕГО - МНОГООПЫТНЫЙ РУКОВОДИТЕЛЬ.

Галина ДАШЕЕВА.

Фото Гомбо САМБЯЛОВА.

АДРЕС ООО «Интех»: ул. Павлова, 66
тел. 33-87-64; 33-85-14.

Начальник швейного цеха Кириллова Л.Р.

Работники химчистки (слева направо): Гулина Т.В., Агафонова Л.И., Секерина В.В., начальник цеха Антакишинова Т.Н., Гейдарова Г.В., Елькина Н.А., Степанова О.И., Савельева Л.Н.

Закройщицы Онхонова О.Б., Булдакова Н.Г.

Швеи Логинова В.А., Хамуева Г.Н.

«Баатар, Дангина-2001» гэхэн конкурсын удаа түрэнэн бодолнууд

ҮШӨВ ДАХИН ДҮНГҮҮД ТУХАЙ

Тусхай мэргэжлэй училищинуудта ба дунда хургуулинуудай дунда «Баатар болон Дангина» гэхэн республиканска конкурсо республикыннай юэнэй аймагуудай арбан тусхай мэргэжлэй училищинуудай шабинар болон оюутад мүнөө жэлдэ хабаадаба.

Батажаргалов ба Наташа Хабитуева лауреадууд болобо. Тэдэнэртэ лауреадуудай дипломууд үнэтэ бэлэгүүд барюулагдаа.

Дьжидма Цырендоржиева хоёр тэмдэглэгдэбэ. «Баатар-2001» гэхэн нэрэ зэргэдэ Буряадай республиканска үндэһэтэнэй 1-дэхи лицей-интернадай шаби Арсен Хашитов ба Загарайн аймагай Онохойн 21-дэхи мэргэжлэй лицейн оюуган Баяр Бальжиев хоёр хүртэбэ.

«Баатар болон Дангина-2001» гэхэн конкурсо хабаадагшадта бултандань эстетическэ хуралсалай республиканска түбэй тусхай шагнууд ба дипломууд барюулагдаа.

канска үндэһэтэнэй 1-дэхи лицей-интернадай шабин Юрий Эрдынеев ба Эрже Дугарова хоёр эрхим хайна үнгэргэжэ, жюрийн тусханда ба сугларагшадай хау алыга ташалганда хүртэбэ.

ЭХЭ ДЭЛХЭЙТЭЭЗ ХҮЙНӨВӨРӨВ ХОЛБООТО

Буряад Республикын хуралсалай ба эрдэм ухаанай министрствын Эстетическэ хүмүүжүүлгын республиканска түбэй ажалшадай (Л.И.Башурова, А.Д.Ильина гэгшэдэй ударидалга дор) үүсхэлээр дунда хургуулинуудай, мэргэжлэй училищинуудай хурагшадай дунда «Баатар, Дангина-2001» гэхэн республиканска конкурс үнгэргэгдэһэн байна.

татаа. Хэжэнгын Худанай дангина басаган талгаар арһа элдэһы харуулба. Баатар, Дангинануудай буряад хубсаһаяа бүрин түгэлдэр үмдэһэниинь найшаалтай. Эндэ багшанарайнь, гэртэхинийнь оролдолго, аша туһа тэмдэглэхээр байна.

5. Тайзан дээрэ эрдэм болбосорлоо харуулхадаа, тобишоон үгэнүүдээр, уян зулгы гурмаар зүжгэхэ (хоорэхэ) хэрэгтэй. Энэ хадаа хүнэй зан абари харуулха ёһо гэшэ.

6. Эрэ хүн тайзан дээрэ гарахадаа, малгайгаа абажа, хүн зошиё амаршалан, тиин ташуур, хутагайа буулгаха ёһотой.

7. Хүндэлэлэй мэндийн хадагыё зүб барижа мэндэсэлхэ хэрэгтэй (хадагаа эбхээд, бүтүүнээр тээшээ, бариха хүн тээшээ ангархайгаарнь харуулха ёһотой).

8. Буряад зоний хүндын эдээн-тоолэй, сагаан эдээн, хүнэй архи болон гээшэ. Тоолэй табихадаа, анхарха зүйл гэхээд, тоолэйнгөө хажууда харти, адхаал, хабһац, дала гэхэ мэтэ хоншой сээжын яһан байха ёһотой. Тоолэйнгөө сохо (духа) дээрэнь шээнжэн (турбалжан) хүндэхэ, хоёр шэхэнэй арыё хүндэхэ, тоолэйгөө гэдэргэнь хабһатайгаарнь бусааха,

энээннннөө төөлэй залаха гэхэлээдэг. Тоолэйнгөө уур тархиёе гаргааг, дахин асар тиихэдэнь айлан уур тархиёе амсааг, гэдэргэнь бусааха болон. Энэ тоолэйг харуулга гэхээр гээшэ.

Эхэнэр хүндэ ууса (мэхэ табибал, хажуудань шагайг хүүжэ гэхэ мэтэ ууса талмхыё табигар. Уусынгаахэ талыё хүндөөтэй бай тоолэй шэнги абааг ябахар залажа үгэхэдэнь, нара зэрьелдүүлээд, гэдэргэ табиха ёһотой. Энэ ёһо мэдэхэ ёһотой болонот.

9. Баатар, Дангинанууд болохо хүбүүд, басагад хада олон талын мэргэжэл, дун хатар, ёһо заншал найн мэдэхэ тиихэдэ тархиин оройһо эхилээд, хүнэй уаа хүртэжэ хэһэнннн буряад хубса үмдэхэ ёһотой. Халааг-тэрэ үмдэбэл, зунай малгай үмдэ хэрэгтэй.

10. Жюрийн гэшүүн болох хүн бүхэн буряад хэлэ сэрээрээр, уһанай ураск мэтээр хэлэхэ, ёһо заншал найн мэдэхэ, ёһо гуримтай байха ёһотой.

Батажаргалай Сэрэсгэн багша, тус конкурсын жюригэй гэшүүн

Угайнгаа ёһо заншал сахижа шадаһан хүн буянтай, жаргалтай, жэһэнннн буряад хүн гэжэ тоологдодог.

Багшанарта, гэртэхиндэ, үхнбүүдгэ анхаруулха һанамжа, дурдхалнууд:

1. Сагаалганай, Сагаан һарын амаршалгыё хэлэхэдэ, сэрээр арюун буряад хэлэй дээрэ хэлэжэ, тоб гэжэ тодо, угхатай, түгэлдэр байха зэргэтэй. Олон хэрэгтэ хэрэггүй үгэ габхарлаһанай хэрэггүй, ехэ саг халгаһанай.

2. Уг гарбалаа тоолоходоо, зариманиинь гарай хурганай үзүүрһээ, нүгөөдүүлыннь мүрһөө эхилнэ.

3. Шүлэг түүрээлэгэдэ өөрын сэдхэлтэйгээр, тодорхой үгэнүүдые хэлэхэ ёһотой.

4. Дангина басаган (14 наһанһаа 18 хүртээр) хадаа 6-һаа 8 хүртээр гээгэ гүрэхэ ёһотой, зүүдхэлнүүдые, нэрлэбэл, гаруулга, һийхэ, бурханай гуу (гэр мүнэн), хажуугай зүүдхэл – хутага, хайша, хультибша, шүдэнэй шэгэлүүр, носоодог хэтэ сахюур, мүн шэхэнэй сахариг, хурганай бэһэлиг, сарбуугай бугаар гэхэ мэтэ зүүхэ ёһотой.

Тиихэдэ басаган дэглэ заал һаа үмдэхэ зэргэтэй. Энэ зэргээрэ би сэрээр, арюун басаган гээшэб гэжэ хүндэ харагхаха ёһотой.

300 ЖЭЛЭЙ ОЙН БАЯРТА ЗОРЮУЛАРДАНА

Хори-буряадуудай Пётр хаанда ошохо өрэнээр 300 жэл болохонь.

2001 онһоо Буряад Республикын Правительство, Федерацион хэрэгүүдэй, үндэһэтэнэй ба миграционн политикын талаар Россин Буряад Республикадахи министрствын территориальна зургаан хоёр ойн баярта зорюулагдаһан ажал хүсэндэнь хүргэжэ байнхай. Нэн түрүүн хори-буряадуудай ажаһууһан нотагуудаар эрдэмэй практикаческа конференцинууд үнгэргэгдэнэ. Мүнөө дээрээ Хэжэнгэдэ, Яруунада, Хоридо, Загарайда, Мухар-Шэбэртэ, Тарбагатайда, Бэшүүртэ конференцинууд үнгэргэгдөөд байна.

Саашадаа Ивалгын, Прибайкалин, Кабанскын, Баунтын, Баргажанай аймагуудаар ябаха түсэбтэй.

Конференцион гол зорилго хадаа ганса хори-буряадуудай түүхэ үзэлгэ бэшэ, харин республикыннай ямар нэгэн нотагта ажаһууһан яһатанай түүхэ, тэдэнэй ёһо заншал, гурим, соёл, хэлэн, абари зан, түүхэдэ оруулһан нүлөө гэхэ мэтэ булта хараада абтан, ехэ гүнзэгы удхатай ажал ябуулагдана гэжэ тэмдэглэмээр. Жэшээлхэдэ, Тарбагатайн аймаг ошоходомнай, урматгай найханаар угтан абажа, соёлой байшангаар дүүрэн шагнагшад хүлээжэ байгаа. Федерацион хэрэгүүдэй, үндэһэтэнэй ба миграционн политикын талаар Россин Буряад Республикадахи министрствын терри-

ториальна зургаанай хүтэлбэрилэгшэ Е.М.Егоров, түүхын эрдэмэй доктор Ш.Б. Чимитдоржиев, Буряадай арадай уран зохёолшо Ц.А.Жимбиев, түүхын эрдэмэй доктор В.Б.Базаржалов гэгшэд хори-буряадуудай түүхэ, Петр хаанда ошоһон зорилго тухайнь элидхэлнүүдые уншаа.

Түүхын эрдэмэй кандидат Б.Б.Дашибалов Россин гүрэнэй зүүн баруун зүүдүүдэй түүхээр һонин хөөрөөнүүдые үнгэргөө. Тиихэдэ Тарбагатай нотагта ажаһуудаг шэмээшэг үндэһэтэнэй түүхэ, хүршэ арадтаа оруулһан нүлөө, ёһо заншал, дуу хатар, соёл тухай түүхын эрдэмэй кандидатууд Е.Л.Тихонова, С.В.Бураева, ВСГАКИ-гай ахалагша багша В.Х.Назарова гэгшэд элидхэлнүүдые олондо дурадхаа. Шэмээшэг үндэһэтэнэй омогорхол Думновтанай уг тухай философиин эрдэмэй кандидат Е.А.Голубев һонирхолтойшье, хургаалтайшье элидхэл хэһэн байна. Эдэ конференцинуудэй дүн болгожо, багахан номуудыё хэблэлдэ гаргаха юм. Түгэсхэлэй республиканска эрдэмэй практикаческа конференци апрель һарада болохоор түсэблэгдэнхэй. Энээнннэ гадна хотын театрнуудта зүжэг, оперо, балет табигдаха, уран зохёолой конкурснууд үнгэргэгдэхэ. 2003 ондо Москва хотодо литература, соёл болон искусствын үдэрнүүдэй үнгэргэгдэхэ үедэ энэ ойн баярай һүүлшын шата дүүрэхэ юм.

Цыренбутид НАДЦАЛОВА.

АНХАРЫТ: НУРАЛСАЛАЙ ЭМХИНУУДЭЙ ЯАРМАГ

Жэл бүхэндэ хабарай амаралтын үедэ республикыннай шислэл Улаан-Үдэ хотодо залуушуудта зорюулагдаһан хуралсалай эмхинүүдэй яармаг үнгэргэгдэхэ. Яармаг заншала болохоор, 6-дахы жэлээ ажаллаһань. Энэ удаа мартын 28-30-да Гүрэнэй унитарна «КСК» предприятида 11-дэхи Уласхоорондын яармаг ажалла эхилхэ. Тиихэжэ бидэ хармигай директоры үүрэг дүүргэжэ Николай Анатольевич БУЖИНАЕВТАЙ уулзаһа хөөрлөдөөдби:

- Николай Анатольевич, яармагай гол зорилго, эмхинүүдтэ тухай хөөржэ үгыт.

- Буряад Республикын Нуралсалай ба эрдэм ухаанай министрство, залуушуудай хэрэгүүдэй, аяншалгын, физическэ культура болон спортын талаар гүрэнэй хороон, Буряад Республикадахи ажалай һуури олгохо талаар гүрэнэй Федеральна Департамент гэгшэд яармаг эмхинүүдтэ. Манай гол зорилго хадаа залуушуулыё республикында болон хүршэ регионуудай нуралсалай эмхинүүдтэй танилсуулга, мэргэжлээ шэлэжэ ябаһан залуу үетэндэ ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулга, мэргэжлээ дээшлүүлхэ, һэлгэхэ зониннэ элэрүүлгэ, нуралсалай һүүлээр ажалаар хангалга гэхэ мэтэ болон.

- Яармагта хабаадаха эмхинүүдтэй тоо бүридхэгдөө гэһэн үгэ?

- Мүнөө дээрэ 60 гаран эмхи зүбнэлдөө үгэнхэй. Эндэ манай республикын дүрбэн дээдэ, тусхай дунда хургуулинууд, техникумууд, колледжууд, лицейнууд

оролсоно. Тиихэдэ Эрхүү, Шэриновск, Новосибирск, Хабаровск, Томск, Красноярск, Владивосток хотын музее, хургуулинууд, Россин Дотоодон хургуудтэй, тусхай сэрэгтэй албан Монголой, Хитадай нуралсалай эмхинүүдтэ заатагүй хабаадаха.

Айлшадта зорюулагдаһан соёл программа бэелүүлэгдэхэ. Хотын музее театруудыё, Ивалгын дасан, Байт далайгаа абаашажа харуулха болоноб. Гадна яармагай урда тээ шэ суглуулбарн бэлэн боложо, хэблэлтэ гараха. Тэрэни соомнай яармагта хабаадагшадта хургуулинууд тухай мэдээлэл үгтэхэ юм. Энэнь хүдөөһөө эрхэн зондо тон һаа туһаламжа болохо. Мэргэжлээ шэлээд маргажа ябаһан залуушуудта элдэ шалгалтын тестүүд, анкетэнууд дурдхалдаха.

Нелондо жэл яармаг 12 мянган зониг суглуулһан байна. Он жэлэй ошохо бүхүдөө нотагайһид олоор, элбхитэйгэ хабаадаһан. Энэ улма үшөөһыё олон эрхэ хүдөөһөө эрхэн зондо тон һаа туһаламжа болохо.

Хүндэтэ залуу үетэй, гэртэхин, багшан мүнөө сагта мэргэжлээр мэргэжлээ шэлээд гэһэн тон шуула зорилго болоноб. Тиихэжэ хотын, хүршэ регионуудай, гүрэнүүдэй нуралсалай эмхинүүдтэ танилсажа, өөртөө таарма, дурат мэргэжлээ шэлээд, нотаг оролдоонобуһан зон боложо ябыт даа.

Ц.НАДЦАЛОВА

ҮШӨӨ ДАХИН ХАМАЛГАН ХАШАЛГАН ТУХАЙ

Буряадуудга адляар Сталиной засагһаа хохидоһон ондоо нэгэшье арал байхагүй

Мүрдэлгэ хюдалга энэгээр хизаарлаагүй юм. 1937 ондо республикын дэбисхэрхэдэн хуби болгогдожо, нэгэн шитэ арал хубаагдһан байна. Хитадай, Монголоой хил шадар, Бооржын галада ажаһуудаг байһан буряадууд Буряад Республикын, Агын тойрогой газарай саада хаха худар хүсөөр зөөлгэдөө һэн.

сагааруулагдаагүй. Сагааруулга (реабилитаци) тухай асуудал манай ветеранууд табһан, республикын Верховно Совет тусхай тогтоолабаһан түгэсүндэ баримтатай бэшэг Дүүмын тогтоолой проэкттэйгээр Буряад Арадай Конгресс РФ-гэй Гүрэнэй Дүүмэдэ эльгээһэн байна. Гэбэшье асуудал шиндхэгдэнгүй. Дороһоо гараһан үүхэлэй республикын хүтэлбэрлэгшэдэй, урда зарлалай гүрэнэй Дүүмын депуталуудай зүгһөө дэмжэгдээгүй ушарһаа Россия Федерацин засагай тус тус зургаанууд энэ асуудалыг зүб тээшэнь шиндхэлгэдэ эсэргүүсэн. «Хэндэ энэ хэрэгтэй юм? Юунэй түлөө энэ асуудал табһа юм?» - гэжэ зарим депуталуудойго хөжөдэ. Эды тухай муухаг байхань аягүйл даа. Венгрийүд олон жэлэй туршада Эсэгэ оронойнгоонгэ хүшнэ бэдэрһээр. Японтоо өөһэдэйнгөө үндэһэ яһатанай шарилыг Эсэгэ орондоо абаһана. Литвагай хил болон бусадныг яһатан түрэлхидэйнгөө шарилуудыг мүн зөөжэ гаргана.

Тогоогын Энхбаярай зураг

Хамалганай аймшагтай түүхыг мартаха эрхгүйбди. Мүнөө үгэни арадаа сагааруулжа шаладгүй һаа, удаадахи уг уламууданай элһисэг хулисагууданга гасалан зоболон үзэһэн тухай мэдэнгүй үлэхэ. Эгэ асуудалаар Буряад ороной арадуудай съездын ендэрһээ хэлэһэн үгыемни, танай анхаралда дуралдһан энэ статъяемни республикын хүтэлбэрлэгшэд, депуталууд халуужа абаад, шалаха зэргээр хэмжээнүүдыг абаха, энэ талаар буряад арадай Конгрессэй Сөвдэй ябадалнуудыг дэмжэхэ болон түрэл арадаа сагааруулгыг туйлаха уялгатай гэжэ бодоноб. Росси дотор ханалга хамалганда ороһон арадууд соһоо гансал манай арал сагааруулагдаһангүй үлөөд байна.

Хитадай Арадай Республикын Дотор Монголд ажаһуудаг манай угсаатан тухай хэдэн үгэ. Граждан дайнай, хамтын ажал хүсөөр нэбтэрүүлгын, хашалган хамалганай шэрүүн жэлүүдтэ тэднэр Манжуур зөөхэ баатай болоо һэн. Мүнөө тэднэй олонхын түрэл шотагтаа бусаха хүсэлтэй. Гэбэшье энэ хүсэлтын бодотоор бэлхэнь амар бэшэ. Энэ асуудалыг шиндхэһэн тула манай республикын засагай зургаанууд хүсэд хүрэхэ эрхэ түлөөлгэггүй гэжэ ойлгоноб. Тинмэһээ хэрэгтэй хэмжээнүүдыг абаха тухай хүсэлтэйгээр Росси зохихо зургаануудта хандахынь республикын хүтэлбэрлэгшэдыг гуйха байһаб.

Роман НИМАЕВ, буряад арадай Конгрессэй Сөвдэй гэнүүн, юрисг.

БҮРЯАД ЗОН УДАМ УГСААГАА ЯАЖА НЭРЛЭДЭГ БЭ?

Буряад зон дэши, доошонь юһэн үеэ ишгэжэ нэрлэдэг гэбэл: 1)хулинсаг; 2)элинсэг үбгэн; 3)үбгэ эсэгэ (таабай, отоо баабай); 4)эсэгэ (аба, баабай); 5)өөршн бэе; 6)хүбүүн; 7)аша; 8)гуша; 9)дүүшэ.

Эрэ хүнэй талаар дээшэнь ум, удамаа нэрээрнь нэрлэжэ, адагынь 7-9 үе, һайн мэдэхэ хүн 12, 15-шье үе тоолодог гэшэ. Иигэжэ уг гарбалаа мартажа болохогүй гэжэ хургадаг. Хажуугаарнь ямар угай (отогой, яһанай) байһанаа мэдэхэнь тон хэрэгтэй. Жэшэнь, хориш 11 эсэгийн гэдзүүг отогойб, хонгоодор угай боолдой гү, али сагаантан яһанайб, эхэрэй шонь яһанайб г.м.

Уг үндэһээ залгамжалха үүргэ харюусалгатай эсэгийн түрэлыг яһан түрэл гэдэг. Эсэгийн түрэлэй ахамадыг ехэ абга, дүүнье бага абга гэжэ нэрлэдэг. Абганарай һамгаг тус пустаа ехэ, бага абгайнар болоно.

Эсэгийнгээ эмэгтэй эгэшэ, дүүнэрыг абга эгэшэ (Түнхэн, Захааминда абгазы) гэжэ дуулааг, нүхэрынь абга хуряахай гэжэ нэрлэнэ.

Абгын үхибүүг үеэлэ, гурбадахи үеын түрэлнүүг хаяла аха гүү болодог.

Эхын түрэлыг шуһан түрэл гэдэг. Эхынгээ аха, дүүе, бага нагаса гэжэ нэрлэдэг, һамгадынь ехэ, бага нагаса абгай (бэригэн, шзы) гэхэ. Эхын эгэшэ, дүүнэрыг нагаса эгэшэ (нагадцы) гэжэ хэлээд, нүхэрынь нагаса хуряахай гэжэ, өөрһөө гүү хүшнэ хурьгэн гэдэг.

Эхын эгэшэ, дүүнэрэй үхибүүг бүлэ ахай, бүлэ эгэшэ, бүлэ дүү, эхын талаар гурбадахи үеын аха гүү бүлэнсэр болоно гэшэ. Басаганһаа түрэхэн үхибүүг зээ хүбүүн, зээ басаган гүүлдэг.

Буряад зон нагасаяа хаматһаа гээрэ тооложо хүндэгдэг. Наймашыг наһатай һаа, наяшыг наһатай һаа, адил нагаса гэшэ. Нагасаяа сохёо һаа, һалга болохо гэхэн үгэ би. Бэри эрихэгдэ, буряадууг нэн түрүүн нагасань хэн бэ гэжэ харадаг байгаа.

Буряадууг юрэ гээрээ ураг түрэлдөг тон мээхэй юм. Нэгэ үеын холыншыг түрэл һаа, ойро ябалсаатай байдаг, бэе бээгээ туйһалсадаг, найр насагандаа урилсадаг. Дүшын абганар абганар, нагасанарай үгы һаа, бэри эрихэгдэ, хагаг табюулдаг, түрэ хэхэгдэ, хугдын түрүү болгодог. Энэ мэтээр алишыг талын ураг түрэлэй ёһонго табан үеһээ сааша болобо, үе мултаржа, түрэл бэшэ боложо, дахин худа ураг оролсохо аргатай. Тиигэжэ шэнэ ойро түрэл болодог.

Үндэһэтэй, набшаһатай, тарааха эсэг үрэхэтэй ургамал шэнги хүн иимэ уг удамтай, үри һагаһагтай юм лэ даа.

Батажаргалай Сэрсэгма.

АМАРШАЛГА

Амар жаргал эдлэнэ болтогой!

ВАРК-ын вице-президент Б.Д.Баяртуев Сагаалганай урда тээ намда хандаба: «Ага шотагайхидай зүгһөө таида сагаан харын амаршалгыг даалгаха гэлсэн болоо. Мартын 4-дэ болохо, бэлдэгты». Тиигээд бэлэн болоод хүлэжэ байтарни, мүнгэндэ хашагдаад, энэ ябуулганы бүтэхээ болсо гэжэ дуудлаба. Бүхыгөөрөө хүзэглэжэ, бүгдэлэ зондоо һайн һайхание хүсэхэ гэхэн зорилгомни хиндэ һалшахагүйн тулада, найман шэнын Дүйсэнөөр үрэлээ хэлэжэ байжа, һүн сэргэмээр үргэбэб. Энэ үдэр Отошо, Дара эхэ бурхануудай, Маха-Гала сахюусанай манниг энэ юртэмсэдэ бууха гэхэн Дашаниматай, үлзы хотогтой, маша һайн үдэр байгаа. Тиигээд энэ амаршалга-үрэлээ «Буряад үнэнөөрөө» дамжуулан булганда хүргэхэ, үрэлээ үргэхэ, зорингооо бүтээхэ гэжэ шиндлэбэ.

- Эзэн Чингисэй
- Энхэ һайхан тоонто үлгы
- Оноо хатанай
- Элдин хоймор уужам талаар
- Балжан хатанай
- Гуниг дуунай уянга эдлэлһэн,
- Бадма Баатарай
- Барас хүбүүдэй һүлдэ шингэһэн
- Ага шотагай
- Алхана сахюусатай,
- Ажалша, малша
- Арал түмэнэй зүгһөө
- Та бүгэдэнь

АМАРШАЛАЯ!

Гурбан мянганай шэнэ жэлээр, Сагаалган түмэр могой жэлээр,

- Сагаалганаар
- АМАР МӨНДЭЭ!
- Сагаан сэдхэлээр,
- Сагаан хадагаар ЗОЛГОЕЛ!
- Хүхэ мүнхэ тэнгэрнэ,
- Хүжэ алтан дэлхэйгэ
- Хүн бүхэн хүндэлжэ,
- Оршон газар шотагнай
- Орон дэлхэй бүхылдөө
- Арюн тунгалаг болтогой!
- Үдэнэ яһан залуушуунай
- Үдэр бүршингөө оролдогдоор
- Үндэр амжалта туйлажа,
- Охин дундаа бадаран,
- Ошо сасаран гэрлэгжэ,
- Орон түбһөө суурхаа
- болтогой!

- Эрдэнэ шуһаг хоморой
- Энэхэн ганса наһана
- Эхэнэр бүһэтэн хоюулаа
- Эбтэй эмхитэйгээр эдлэжэ,
- Хүгшэдгнай үргүүһэ һайтай,
- Булганда элүүр бэстэй,
- Бурхантай, буянтай,
- Һэнхэлтэй,

- Али тэгшэ хэнэгтэй,
- Архи, тамхитай һалихайн
- Абьяс хорлолдо алтангүй
- Амар жаргал эдлэхэ болтогой!
- Байгал далай һүлдэтэй,
- Саяан үндэр дэнэтэй
- Буряад оромнай дэбжэжэ,
- Үндэн аралнай үлэжэ,
- Үлгы тоонтоёо ээмдэжэ,
- Амаршалгын жабхалантай
- Амгалан тайбан мандаха
- болтогой!

- Бултыемнай Бурхан хаража,
- Буян хүзэгэй аһаар
- Байдалнай ерэхэ эдыл
- Байгһаһаа дэшигээр орнохо
- болтогой!
- Дамбинма
- ЦЫРЕНДАШИЕВ.

Энэй 1-дэ... ай шабин... ба Эрже... хим һайн... ри тусх... шадай халу... сүртэбэ... аһаар үнэ... до Сэлэнгэ... р-Шэбэр... н, Хойг... уудай, м... (оройдоо... районууд... даагүй. ...тто САДА... ОТО... залаха гээ... ингөө ууд... дахин асар... шан уур... ааг, гэдэ... лоно. Энэ... уулга гээ... ууса (мя... нь шагай... ууса таа... усныгаа х... тэй бай... ад ябахар... , нара... гэдэгээр... олонон... дагилану... асагад ха... гэгжэ, г... һайн мэд... ин орой... да хурш... даг хубса... лааг-тэр... алгай үмг... үүн боло... яад хэлэ... ой урасх... но занша... уримтай х... ай Сэрсэг... конкурс... ингэй гэшүү... Шэ... Томо... хоты... Дотоод... эй албан... алай эмхит... анан соёл... Хотын муз... асан. Байг... а болоноб... тээ шэ... го, хэблэл... агтахабаа... эл үгтэхэ ю... лдо тон һа... улээ шэлээд... уулда элд... гэнүүд дур... мянган зон... ой ошохо бу... эдлэхитэйг... нь олон э... ана. ...хин, баши... эжээд эл... го болох... ионуудай, ...ма, дуран... ондоо туйһ... НАЦАЛО...

28 среда

ОРТ

07.00 Телеканал «Доброе утро»
10.00 Новости
10.15 «Воздушные замки». Сериал
11.15 «Убойная сила-2: Дачный сезон»
12.15 Сериал «Все путешествия команды Кусто».

10.30 «Утро с «Аргументами и фактами».
10.35 «Зубная боль». Мультфильм.
10.45 «Православный календарь».
10.50 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. «Дежурная часть».

БГТРК НАС СМОТРИТ 33-33-13 ВСЯ БУРЯТИЯ

РТР

БГТРК

РТР

00.35 Сатирический киножурнал «Фитиль».
01.00 ВЕСТИ.
01.30 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ «Мир сегодня».
01.40 ПОДРОБНОСТИ.

ТИВИКОМ

09.00 Прогноз погоды. Т/с «Марисоль»
10.00 Из жизни женщины
10.30 Т/с «Детектив Нэш Бриджес»

АРИГУС

07.00 Новости дня
07.25 Погода
07.30 Восточный экспресс
07.45 Метеопрогноз

ОТВ

09.00 «Беверли Хиллз 90210». Т/с для молодежи
10.00 Музыка на СТС
10.20 Товарный ряд

20.20 Товарный ряд
20.30 Клип-презент
21.00 «STAR TREK - звездный путь»

НТВ

08.00 «Сегодня»
08.45 «Час быка»
08.50 «Карданный вал»
09.00 «Сегодня»

ЗАУДИНСКИЙ МЕЛЬКОМБИНАТ ЗАКУПАЕТ: ЗЕРНО ПШЕНИЦЫ И РАЖИ ПРОДО-ВОЛЬСТВЕННОЙ КОНДИЦИИ

Обращаться: РБ, г.Улан-Удэ, ул.Пищевая, 1 «А». Тел.: 42-52-46, 42-49-86

ООО "ЗАБАЙКАЛСПЕЦОДЕЖДА"

ПРЕДЛАГАЕТ:

куртки ватные, куртки рабочие камуфлированные, костюмы суконные, подшлемники ватные, наски, средства защиты, рукавицы ватные, суконные, костюмы сварщика, костюмы х/б, камуфлированные, халаты рабочие, медицинские, сапоги кирзовые, пояса спасательные и многое другое.

Предлагает трубы: d 20, 25, 32, 40, 50, 76, 89,159 мм.

ВПЕРВЫЕ В УЛАН-УДЭ продукция ОАО "Ильдан" (г.Казань)!

Куртки летные - мужские, детские (подклад - овчина), дубленки, натуральные шубки для детей, женские пальто с мехом песца и чернобулки.

Приглашаем к сотрудничеству магазины и частные фирмы г. Улан-Удэ. Гарантируем поставки по вашим заявкам.

АДРЕС: Стрелка, 502 км, база "Водкомплет" (2 этаж), каб. №17. Тел.34-88-54.

ТИВИКОМ

09.00 Прогноз погоды. «Марисоль»
10.00 Из жизни женщины
10.30 Сериал «Детектив Нэш Бриджес»

АРИГУС

07.00 НОВОСТИ ДНЯ

07.25 Погода
07.30 Восточный экспресс
07.45 Метеопрогноз
07.50 Диск-канал

ОТВ

09.00 «Беверли Хиллз 90210». Т/с для молодежи
10.00 Музыка на СТС
10.20 Товарный ряд

20.00 Ки Р.И. Пшеничникова
Комедия на СТС: «Чарльз в от- вете»

НТВ

08.00 «Сегодня»
08.45 «Час быка»
08.50 «Карданный вал»
09.00 «Сегодня»

29 четверг

ОРТ

07.00 Телеканал «Доброе утро»
10.00 Новости
10.15 «Воздушные замки». Сериал
11.15 «Кто хочет стать миллионером?».

10.50 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. «Дежурная часть».
11.15 Жан Габен в комедии «Святой год» (Франция).

БГТРК НАС СМОТРИТ 33-33-13 ВСЯ БУРЯТИЯ

РТР

БГТРК

РТР

09.00 Прогноз погоды. «Марисоль»
10.00 Из жизни женщины
10.30 Сериал «Детектив Нэш Бриджес»

АРИГУС

07.00 НОВОСТИ ДНЯ

07.25 Погода
07.30 Восточный экспресс
07.45 Метеопрогноз
07.50 Диск-канал

ОТВ

09.00 «Беверли Хиллз 90210». Т/с для молодежи
10.00 Музыка на СТС
10.20 Товарный ряд

20.00 Ки Р.И. Пшеничникова
Комедия на СТС: «Чарльз в от- вете»

НТВ

08.00 «Сегодня»
08.45 «Час быка»
08.50 «Карданный вал»
09.00 «Сегодня»

30 пятница

ОРТ

07.00 Телеканал «Доброе утро»
10.00 Новости
10.15 «Воздушные замки». Сериал
11.15 Детектив «Крутые». 1-я серия
12.15 Сериал «Все путешествия команды Кусто». «Сокровища морей»
12.45 История одного шедевра. Н Рамазанов. «Портрет Н.В.Гоголя»
13.00 Новости
13.15 Телеканал «Добрый день»
13.55 Мультсеанс
14.10 «Короли и капуста». 2-я серия
15.25 «Смехопанорама» Евгения Петросяна
16.00 Новости
16.20 Страна чудес. Вупи Голдберг в фантастической комедии «Динозавр Теодор Рекс»
17.45 Веселые истории в журнале «Ералаш»
17.55 «Воздушные замки». Сериал
19.00 Вечерние новости (с сурдопереводом)
19.15 Здесь и сейчас
19.25 «С легким паром!» В гостях у Михаила Евдокимова
20.00 Документальный детектив «Красный туман». Дело 2001 года
20.30 Вкусные истории
20.40 Поле чудес
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время Информационный канал
22.55 Он возвращается в боевике «Робокор-3»
00.45 «Космос: 9 минут до неба» Фильм 3-й
01.20 Ночные новости

РТР

БГТРК

07.35 Утро Бурятии
08.00, 09.00, 10.00, 11.00 ВЕСТИ
08.15 «Мануэла». Телесериал (Италия - Аргентина)
08.50, 09.50 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ
09.15 СЕМЕЙНЫЕ НОВОСТИ
09.25 «Телепузики». Программа для детей

Продаю или меняю:

3 х-комнатную благоустроенную кв-ру, 1 этаж на 2 однокомнатные или вариант: одна 1-комн. и частн. дом. Тел.33-22-89

31 суббота

ОРТ

09.00 Новости
09.20 Программа «100%»
09.50 Мультсеанс
10.15 Семейная комедия «Альф»
10.45 Играй, гармонь любимая!
11.15 Смак
11.35 «Смехопанорама»
12.10 Детектив «Лекарство против страха»
13.50 Здоровье
14.30 «Русский экстрим»
15.00 В мире животных
15.40 История одного шедевра. Русский музей
16.00 Новости
16.10 Сериал «Китайский городовой»
17.05 «Дисней клуб»: «Все о Микки Маусе»
17.30 Песня года
19.00 Новости
19.15 «Серебряный шар»
19.50 «Ералаш»
20.10 Великие сыщики. «Закон Колмбо»
22.00 Время
22.40 Комедия «Полицейская академия: Миссия в Москве»
00.00 Футбол. Чемпионат России. «Спартак» (Москва) - ЦСКА.

РТР

09.30 «Диалоги о рыбалке»
09.55 Фильм-сказка «Пари с волшебницей»
11.10 «Золотой ключ»
11.30 «Телепузики»
12.00 ДОБРОЕ УТРО, СТРАНА!
12.45 «Сто к одному». Телеигра
13.35 САМ СЕБЕ РЕЖИССЕР
14.05 Журнал «Каламбур»
14.35 «Почта РТР»
15.00 Заянзай зам. К 300-летию конного перехода хори-бурят к Петру-1
15.25 Рек-тайм - время Вашей рек-

10.30 «Тысяча и один день»
10.45 «Православный календарь»
10.50 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ. «Дежурная часть»
11.15 Александр Домогаров. Владимир Ильин. Борис Невзоров и Марина Могилевская в фильме «Лекарство для покойника» из цикла «Марш Турецкого»
13.00 ВЕСТИ
13.30 «Санта-Барбара». Телесериал (США)
14.30 «Селеста». Телесериал (Аргентина)
15.30 ДНЕВНОЙ ЭКРАН Новая «Старая квартира»
16.00 ВЕСТИ
16.30 «Что хочет женщина». Ток-шоу с Кларой Новиковой и Еленой Яковлевой
17.00 «Луиза Фернанда». Телесериал (Венесуэла)
17.55 Приключенческий художественный фильм «Затерянный мир. Испытание властью» (Канада - Австралия)
РТР
07.35 Утро Бурятии: Х/ф. Байгал. Гороскоп. Новости (до 8.00)
19.00 «ОтТНись» Программа для старшеклассников
19.25 Команда КВН «Забайкальский вариант». Итоги поездки на фестиваль КВН в г. Сочи и г. Киев. Прямой эфир
20.00 «Сагай суурян». Информационно-аналитическая программа
20.20 Рек-тайм - время Вашей рекламы!
20.45 «Уянгын шүрэ». Музыкальная программа
21.00 Гороскоп и прогноз погоды на завтра
21.05 «Ваше право». Ответы на вопросы телезрителей
21.15 Рек-тайм - время Вашей рекламы!

21.30 Республиканские новости
21.45 Радио для всех
21.50 ТВ обратная связь
БГТРК
22.00 ВЕСТИ
22.30 МЕСТНОЕ ВРЕМЯ ВЕСТИ - МОСКВА
22.50 Бенефис Александра Буйнова. Передача из ГЦКЗ «Россия». ПОСЛЕДНИЙ СЕАНС ПРЕМЬЕРА Дастин Хоффман в фильме «Герой» (США). 1992г.
03.55 «Дежурная часть»
ТИВИКОМ
09.00 Прогноз погоды. Т/с «Марисоль»
10.00 Из жизни женщины
10.30 Сериал «Детектив Нэш Бриджес»
11.25 Прогноз погоды. Магазин на диване
11.35 Фильм «Приключения Петрова и Васечкина. Обыкновенные и невероятные»
13.30 Телемаркет
13.50 Недвижимость
13.55 Жизнь без риска
14.00 Телемагазин
14.30 Сериал «30 случаев майора Земана»
15.30 М/ф «Жаркий день гусыни Бальбинки»
16.00 Сериал «Тайный мир Алек Мак»
16.30 Сериал «Доктор Элинор Бромвелл»
17.30 «Прощай, XX век»
18.00 Сериал «Я люблю Люси»
18.30 Из жизни женщины
18.55 Прогноз погоды
19.00 Музыкальные поздравления
19.30 Сериал «Земля: последний конфликт»
20.25 Прогноз погоды
20.30 «Семь строк»
20.40 Телемаркет
20.55 Недвижимость
21.00 Сериал «Дерзкие и красивые»
21.20 «Семь строк». Прогноз погоды

21.30 «Радар-спорт»
22.05 Сериал «Бандитский Петербург»
23.20 Прогноз погоды. Телемаркет
23.35 Первые лица
00.05 Глобальные новости
00.10 Драма «Лабиринт»
АРНГ УС
07.00 НОВОСТИ ДНЯ
07.25 Погода
07.30 Восточный экспресс
07.45 Метеопрогноз
07.50 Диск-канал
08.25 Стильный шоу «Фасон»
09.00 Новости дня
09.25 Метеопрогноз
09.30 Т/с «Женаты... С детьми»
10.00 Т/с «Тропиканка»
11.00 День за днем
11.45 Дорожный патруль
17.00 Перерыв до 17.00
17.30 Петерс поп-шоу
17.45 Дорожный патруль
17.45 Победоносный голос верующего
18.15 ТЦ «ТУМЭР МОРИН» предлагает
18.20 Музыкальный подарок
19.00 Армия любимиц
19.25 Дорожный патруль
19.40 Формула успеха
20.00 Новости
20.10 Восточный экспресс
20.25 Метеопрогноз
20.30 Т/с «Тропиканка»
21.30 ТЦ «ТУМЭР МОРИН» предлагает
21.35 Формула успеха
21.55 Триллер «Бродяга»
23.35 Восточный экспресс
23.50 Метеопрогноз
23.55 Эрик Робертс в боевике «Законник»
ОТВ
09.00 «Бeverли Хиллз 90210» Т/с для молодежи
10.00 Музыка на СТС
10.20 Товарный ряд
10.30 «Мелроуз Плейс». Т/с

Перерыв до 17.00
17.00 «Скуби и Скраппи». М/с
17.30 «Бэтмен». М/с
18.00 «Рыцарь дорог». Т/с
19.00 «Частный детектив Магnum». Т/с
20.00 Комедия на СТС: «Чарльз в ответе»
20.20 Товарный ряд
20.30 Клип-презент
21.00 «STAR TREK - звездный путь» Т/с
22.00 Комедия на СТС «Перепутанные наследники» (США-Великобритания, 1993 г.)
00.00 «Осторожно, модерн-2»
НТВ
08.00 «Сегодня»
08.45 «Час быка»
09.00 «Сегодня»
09.20 «Криминал»
09.30 «Впрок»
09.40 «В печать»
09.55 Т/с «Идеальная пара». «На белом катере», заключ. серия
11.00 «Сегодня»
11.25 Т/с «Любовь и тайны Сансет Бич»
13.00 «Сегодня»
13.30 Т/с «Крах инженера Гарина», 4 с., заключ
15.00 «Сегодня»
15.25 «Герой дня без галстука»
16.05 «Старый телевизор»
17.00 «Сегодня»
17.30 «Улица Сезам». Программа для детей
17.55 «Впрок»
18.05 Т/с «Страсть»
19.05 Телеигра «О, счастличик!»
19.55 «Независимое расследование с Николаем Николаевым»
21.00 «Сегодня»
21.30 Наше кино Боевик «Рикошет»
23.40 «Тушите свет»
23.50 Т/с «За гранью возможного». «Последний ужин»

реализует:
- Насосы консольные типа К,
глубинные ЭЦВ, бытовые
- Газопламенное оборудова-
ние
- Аккумуляторы
- Запорная арматура: зад-
вижки, вентиля
- Электроды

Организация ООО «ВостСибтехкомплект»
ПРЕДЛАГАЕТ:
■ мельничные комплексы «Фермер-2»
(пр-ва ОАО «Пензтекстильмаш»);
■ мешкозашивочные машинки
(пр-ва КНР, Шанхай);
■ подшипники всех наименований;
■ стекло оконное М-4;
■ кирпич;
■ пиломатериал
Тел./факс: 22-48-05.
Тел.: 22-44-22, 22-48-65, 22-46-98.

15.35 «Театр и зритель». ГРДТ. Бе-
нефис драматурга С. Лобозе-
рова
16.05 Ассорти. Рецепты, конкурсы,
викторина
16.20 Гороскоп
16.25 Примите поздравления
РТР
18.00 «Пресс-клуб»
18.45 «Международная панорама» с
Александром Гурновым
19.30 «Национальный доход»
20.00 МОЯ СЕМЬЯ. «Старики-раз-
бойники»
21.00 Х/ф «Затерянный мир. Испы-
тание властью»
22.00 ВЕСТИ В СУББОТУ
22.50 «Городок»
23.30 ПРЕМЬЕРА. «Фантазии Миха-
ила Задорнова»
01.15 ПОСЛЕДНИЙ СЕАНС. Майкл
Йорк, Роб Лоу и Элизабет Хер-
ли в комедии «Остин Пауэрс -
шпион, который меня соблаз-
нил» (США). 1999г
03.05 Чемпионат мира по автогонкам
в классе «Формула-1». Гран-
при Бразилии. Квалификация.
Передача из Сан-Паулу
04.15 ПРЕМЬЕРА Документальный
фильм «Шокирующая Азия»
(Великобритания)
ТИВИКОМ
09.00 Прогноз погоды. Телемаркет
09.20 Недвижимость
09.30 Автоэкспресс
10.00 М/ф «Птички»
10.30 Мультсериал «Сейлормун:
Луна в матроске»
11.30 Сериал «Бандитский Петер-
бург»
12.40 «Сегоднячко» за неделю
13.30 «Дети Ноя»
14.00 «Час Дискавери»
15.00 Европейская футбольная неде-
ля
16.00 Сериал «Сыщики - любители
экстра-класса»
17.00 Музыкальные поздравления

18.00 Антология юмора
19.00 Прогноз погоды
19.05 Телемаркет
19.20 Домашний зоопарк
19.30 Сериал «Земля: последний
конфликт»
20.30 Т/с «Вспомнить все»
21.20 Прогноз погоды. Недвижи-
мость
21.30 «Скрытой камерой»
22.05 Сериал «Бандитский Петер-
бург»
23.20 Эротическая мелодрама «Гряз-
ная любовь»
01.15 Глобальные новости
АРНГ УС
09.00 НОВОСТИ ДНЯ
09.25 Погода
09.30 Восточный экспресс
09.45 Метеопрогноз
09.50 Наше кино: Н. Михалков,
Г. Польских в фильме «Я шагаю
по Москве»
11.05 Самые громкие преступления
XX века.
12.10 Наташа Хенстридж в комедии
«Собачий парк»
13.45 Дорожный патруль
14.00 ТЦ «ТУМЭР МОРИН» предлага-
ет
14.05 Д. Скотт в фильме «Убийство
на улице Морг»
15.30 Про любовь
16.00 Погода
16.05 Амба-ТВ
16.40 Пальчики оближешь
17.15 ТК «Ариг Ус» представляет:
док. сериал «Войска особого
назначения: армия обороны

Израиля»
«Жизнь в Слове»
17.40 ТК «Ариг Ус» и ВСГАКИ пред-
ставляют: программа «Культу-
ра» (повтор от 24.03)
18.10
18.35 ТЦ «ТУМЭР МОРИН» предла-
гает
18.40 Музыкальный подарок
19.25 Формула успеха
19.45 Наше кино: А.Абдулов, И. Мет-
лицкая в детективе «Черная
вуаль»
21.20 ТЦ «ТУМЭР МОРИН» предла-
гает
21.25 Формула успеха
21.45 Наше кино: С.Бондарчук и
В.Тихонов в х/ф «ЧП»
00.35 Диск-канал
ОТВ
09.00 «Джимми-суперчервяк». М/с
09.30 «Назад в будущее». М/с
10.00 «Гуси-лебеди». М/ф
10.30 «Улица Сезам»
11.00 «Бетховен». М/с
11.30 «Мир 220». Информационно-
развлекательная программа
12.00 «Команда А». Т/с
13.00 Комедия на СТС: «Перепутан-
ные наследники» (США-Вело-
кобритания, 1993 г.)
15.00 «Как казаки на свадьбе гуля-
ли». М/ф
15.30 Кино на СТС: «Дорогой сэр»
18.00 Комедия на СТС: «Фантасти-
ческая девушка»
18.30 «Стильные штучки»
19.00 «Клип-презент»
19.20 Товарный ряд
19.30 Шоу-бизнес

КВН. Кубок Киева
22.00 Кино на СТС. «Гилмор Счаст-
ливчик»
00.00 «Мировой реслинг»
01.00 Мистер Ужас представляет
«Крип-шоу-2. Журнал ужасов»
НТВ
09.00 «Улица Сезам» Программа дл
детей
09.30 Т/с «Закон джунглей»
10.05 Телеигра «О, счастличик!»
11.00 «Сегодня»
11.50 «Криминал». «Чистосердечно
признание»
12.20 «Интересное кино». Программ
Б. Бермана и И. Жаңдарева
«Сегодня»
13.00 «Полундра» Семейная игра
13.50 «Путешествия натуралиста»
14.25 «Женский взгляд» Оксаны Пуш-
киной
15.00 Наше кино. Приключенчески
фильм «Жаворонок»
17.00 «Сегодня»
17.25 «Свидетель века». Программ
Владимира Кара-Мурзы
17.45 Док-шоу «Я и моя собака»
18.25 Т/с «Полицейская академия».
с.
19.30 «Один день». Программа
К. Набутова
20.05 Телеигра «О, счастличик!»
21.00 «Сегодня»
21.30 «Глас народа». Программ
Светланы Сорокиной
23.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей»
«Многая лета»
00.00 «Сегодня»
00.50 «Итого» с Виктором Шендер-
вичем
01.20 Мир кино. «Боевик «Отр»
«Дельта»

1 Воскресенье

ОРТ

- 08.45 Слово пастыря. Митрополит Кирилл
- 09.00 Новости
- 09.10 Армейский магазин
- 09.40 Вкусные истории
- 09.50 «Дисней-клуб»: «Чип и Дейл»
- 10.20 Утренняя звезда
- 11.10 «Непутевые заметки» с Дм. Крыловым
- 11.30 Пока все дома
- 12.20 Дневной киносеанс Бить или не бить в комедии «Бей первым, Фреди!»
- 14.15 Утренняя почта
- 14.45 «Эх, Семеновна!» Всероссийский конкурс частушек «Смехопанорама» Евгения Петросяна
- 16.00 Новости (с сурдопереводам)
- 16.10 Сериал «Китайский городской»
- 17.05 «Дисней клуб»: «Гуфи и его команда»
- 17.35 Умницы и умники
- 18.00 Живая природа. «Правда об обезьянах»
- 19.00 Вечерние новости (с сурдопереводам)
- 19.20 Веселые истории в журнале «Ералаш»
- 19.25 КВН-2001
- 21.40 Средство для похудения от Эдди Мерфи в комедии «Чокнутый профессор»
- 23.30 Времена
- 00.45 Дадли Мур в фильме «Во всем виноват посыльный»

РТР

- 09.30 «Крот и карнавал». «Крот и спички». Мультфильмы

- 09.40 Леонид Куравлев, Галина Польских и Михаил Кокшенов в музыкальной комедии «Витя Глушаков - друг апачей». 1983г.
 - 10.50 «Пипа и Бэк». Мультфильм
 - 11.00 РУССКОЕ ЛОГО
 - 11.40 Всероссийская лотерея «ТВ БИНГО ШОУ»
 - 12.35 ДОБРОЕ УТРО, СТРАНА!
 - 13.05 «АНШЛАГ» и Ко
 - 14.00 «Городок». Развлекательная программа. («Срочно в номер»)
 - 14.30 БОЛЬШАЯ СТРАНА
 - 15.10 ПАРЛАМЕНТСКИЙ ЧАС
 - 16.00 ВЕСТИ
 - 16.20 ДИАЛОГИ О ЖИВОТНЫХ
 - 17.20 «Вокруг света»
 - 18.25 «Два рояля». Музыкально-развлекательная программа.
 - 19.20 САМ СЕБЕ РЕЖИССЕР
 - 20.00 ПРЕМЬЕРА. Александр Панкратов-Черный, Михаил Кокшенов, Любовь Полищук и Михаил Державин в комедии «Агент в мини-юбке». 2000г.
 - 21.25 «АНШЛАГ». - 1 апреля
 - 23.00 Программа Николая Сванидзе «Зеркало»
 - 00.15 Александр Песков в триумфальном шоу «Арлекин».
 - 01.50 Чемпионат мира по автогонкам в классе «Формула-1». Гран-при Бразилии. Передача из Сан-Паулу
- ТИВИКОМ**
- 09.00 Прогноз погоды. Телемаркет
 - 09.20 Недвижимость
 - 09.30 Первые лица
 - 10.00 Кукольное шоу «ТелеБом»
 - 10.30 М/с «Сейлормун. Луна в марроске»
 - 11.30 Сериал «Бандитский Петербург»

- 12.40 «Встреча с...» Жасмин
 - 13.30 Удивительные животные
 - 14.00 Неизвестная планета
 - 14.30 «Истории богатых и знаменитых»
 - 15.00 Суперхоккей. Неделя НХЛ
 - 16.00 Т/с «Сыщики - любители экстрем-класса»
 - 17.00 Музыкальные поздравления
 - 17.30 «Мы и наш город»
 - 18.00 Комедия «Няньки»
 - 20.00 Телемаркет
 - 20.30 «Вспомнить все»
 - 21.20 Недвижимость
 - 21.25 Видеогид
 - 21.30 «Скрытой камерой»
 - 22.05 «Однажды вечером»
 - 23.05 Титаны реслинга на TNT
 - 00.05 Хит-парад на TNT
 - 00.40 Ночной канал «Для тех, кому за полночь...»
- АРИГ УС**
- 09.00 Новости дня
 - 09.10 Погода
 - 09.15 Детский сеанс: х/ф «Марья - искусница»
 - 10.30 Без вопросов
 - 11.00 СВ-шоу: группа «Самоцветы»
 - 12.00 Гэри Бьюзи в детективе «Двойное подозрение»
 - 13.45 Дорожный патруль.
 - 14.05 Star Старт
 - 14.35 Шоу Бенни Хилла
 - 15.45 Приключенческий фильм «Человек из джунглей»
 - 17.25 Благая весть
 - 17.50 ТК «Ариг Ус» представляет: «Клево»

- 18.15 Музыкальный подарок
 - 18.50 ТК «Ариг Ус» представляет: док. сериал «Воиска особого назначения: Норвежские егеря»
 - 19.15 Формула успеха
 - 19.35 К Дню смеха: ОСПесня-2000
 - 21.35 Ой, мамочки
 - 22.05 Формула успеха
 - 22.25 Крутятся диски: вокруг смеха
 - 23.25 Комедия «Вместе с Дидлами»
- ОТВ**
- 09.00 «Хранители истории»
 - 09.30 «Отражение»
 - 10.00 «Бетховен». М/с
 - 10.30 «Улица Сезам»
 - 11.00 КБ «Легонавт»
 - 11.30 Кино на СТС: «Гилмор Счастливички»
 - 13.00 «Как казаки в хоккее играли». М/ф
 - 14.00 «Бак Роджерс в 25-м веке»
 - 15.00 «Галактика»
 - 16.00 «Квантовый скачок»
 - 17.00 «Охотники за древностями»
 - 18.00 Комедия на СТС: «Фантастическая девушка»
 - 18.20 Товарный ряд
 - 18.30 Шоу-бизнес
 - 19.00 Клип-презент
 - 19.30 «Осторожно, модерн-2»
 - 20.00 «Первое свидание»
 - 20.30 «Молодожены»
 - 21.00 «Удивительные странствия Геракла». Т/с
 - 22.00 Кино на СТС: «Детсадовский

- полицейский» (США, 1990 г., комедия)
 - 00.30 Кино на СТС: «Родители»
- НТВ**
- 09.00 Наше кино. «Возьми меня с собой»
 - 10.50 Наше кино. «Зайчик»
 - 12.30 Премьера НТВ. «Воин высокой травы», фильм Тимофея Баженова
 - 13.00 «Сегодня»
 - 13.20 «Свидетель века». Программа Владимира Кара-Мурзы
 - 13.35 Т/с «Визит к Минотавру»
 - 14.05 «Лицо кавказской национальности», фильм Александра Тихомирова
 - 15.45 «В нашу гавань заходили корабли». Программа Э. Успенского
 - 17.00 «Сегодня»
 - 17.25 «Большие родители»
 - 17.55 «Без рецепта»
 - 18.30 «Депрессия». Психологиз прессы за неделю
 - 18.55 Т/с «Полицейская академия»
 - 20.00 «Итоги»
 - 21.10 «Куклы»
 - 21.25 Т/с «Улицы разбитых фонарей». «Лекарство от скуки»
 - 22.35 Х/ф «Полуночный ковбой»
 - 00.50 «Третий тайм». Программа С. Шустера
 - 01.45 Т/с «За гранью возможного». «Поток сознания»

ОАО «АВТО»

Лицензия №020476 от 30.06.98г.

БОЛЬШОЙ ВЫБОР ВЕЛИКОЛЕПНЫХ НАПИТКОВ К ПРАЗДНИЧНОМУ СТОЛУ

БОЛЕЕ 50 ВИДОВ ПИВА
СОКОВ
МИНЕРАЛЬНОЙ ВОДЫ

Гибкая система скидок, бесплатная доставка по городу, отсрочка платежа

Адрес: ул. Ключевская, 4. Тел. 37-13-88.

Злоупотребление алкоголем вредит здоровью!

АВТОЗАПЧАСТИ

для автомобилей:
ВАЗ, ГАЗ, УАЗ, Москвич, Ока, Таврия, Волга

ПО САМЫМ НИЗКИМ ЦЕНАМ от производителя со склада и на заказ.

Гарантированное качество.

Тел.: 37-66-05
Улан-Удэ, ул. Жердева, 70

ОАО «Улан-Удэнский авиационный завод»

- известный производитель авиационной техники, качество которой проверено временем и является визитной карточкой завода.

Долгое время предприятие изготавливает продукцию неавиационного профиля - это сельскохозяйственная техника, товары хозяйственно-бытового и спортивно-туристического назначения, садово-огородный инвентарь и т.д. Продукция завода востребована потребителями не только нашего региона. Большим спросом пользуются изготавливаемые заводом подки различного назначения и конструкции:

- * Лодка «Нерпа» гребно-моторная предназначена для различного вида промыслов, водного туризма и занятий спортом. Корпус лодки выполнен из алюминиевого сплава, клепаной конструкции.
- * Лодка укомплектована веслами, съемными деревянными пайолами. Наибольшая длина корпуса - 4,20 м, полная грузоподъемность - 320 кг, пассажироместимость - 4 человека. Лодка «Сайда» гребно-моторная предназначена для прогулок, водного туризма, охоты, рыбной ловли и т.д. Корпус лодки выполнен из стеклопластика на основе эпоксидной смолы и конструкционной стеклоткани, обеспечивающей устойчивость к коррозии, гниению и рассыханию. Грузоподъемность - 300 кг, наибольшая длина - 4,08 м, пассажироместимость - 4 человека.
- * Лодка «Тузик - Картол» гребной предназначен для занятий греблей, водным туризмом и различными видами промыслов. Корпус судна выполнен из пластика на основе эпоксидной смолы и конструкционной стеклоткани, представляет оболочку сложной формы. Картол хорошо управляет, поворотлив и устойчив на курсе, легко идет на веслах. При правильной эксплуатации и ремонте срок использования лодки 10 лет и более. Основные технические данные: длина наибольшая - 3,10 м, грузоподъемность - 180 кг, пассажироместимость - 2 человека.
- * Лодка «Каролина» промышленная моторная предназначена для рыбного промысла, охоты и водного туризма при высоте волны до 2-х метров. Корпус лодки выполнен из алюминиевого сплава, клепаной конструкции. Уширенная корма и плоское днище позволяют установить в специальном колодце мотор, где он надежно защищен от волны и повреждений. Водоизмещение - 890 кг, длина корпуса-6,17 м, грузоподъемность в сравнении с другими конструкциями наибольшая - 700 кг.
- * Лодка «Охотничья» стеклопластиковая, по бортам имеется поплавок-кранец, который в случае резкого крена противодействует его дальнейшему нарастанию. По центру лодки расположен рундук, который одновременно служит скамейкой для гребца. Потребность в обслуживании минимальна, при пра-

Промышленно-финансовая компания «Улан-Удэнский авиационный завод» предлагает:

Сельскохозяйственную технику и запасные части:

- * Сенокосилку универсальную КСФ-2-1 17985-00 руб.
- * Грابلы конные 12300-00 руб.
- * Иммельпель кормов НКМ-0.8 12163-85 руб.

Садово-огородный инвентарь:

- * Работы шпатель 2-х видов 10 и 20 руб.
- * Грابلы 30-38 руб.
- * Топоры 36-96 руб.
- * Косоотбивалка 125-60 руб.
- * Поддон под раскладу (18 ячеек) 50-60 руб.

Спецодежда:

- * Сапоги кирзовые 237-02 руб.
- * Сапоги резиновые 94-30 руб.
- * Костюм полевое (камуфляжное) 312-00 руб.
- * Рубашки от 9-39 руб.
- * Перчатки трикотажные от 6-32 руб.
- * Куртку валяную (теплогрейка) 255-00 руб.
- * Халат летний 90-40 руб.

Инвентарь:

- * Тростя дощечные, рыболовные от 14-70 руб.
- * Нить полиамидная для рыбной промышленности (бобина -2,5 кг) 176-72 руб.
- * Шнуры обвязочные и другое

Подки:

- * Гребную лодку «Нерпа» (клепаная) 19302-00 руб.
- * Гребно-моторная лодка «Сайда» (стеклопластиковая) 15000-00 руб.
- * Гребной «Тузик-картол» (стеклопластиковый) 11025-00 руб.

А также:

- * Стиральную машину «Белка-10М» и запасные части к ней
- * Идея и из полигипса (крышки, рукоятки и т.д.)
- * Инструмент: слесарный, режущий
- * Станки настольные сверлильные, абразивные
- * И многое другое

Магазин «АНТЕЙ», ул. Заиграевская, 3, тел.: 25-30-71, 25-30-60. Пос. авиазавода, рядом со зданием администрации поселка.

Принимает заказы на изготовление и ремонт любых изделий

Оптовикам скидки

Товар подлежит сертификации. Цены действительны до 22 марта

Автомобильный салон «ЖАССОН»

ПРИНИМАЕТ ЗАЯВКИ НА ПОСТАВКУ МИКРОАВТОБУСОВ ИЗ ЮЖНОЙ КОРЕИ

ВЫГОДНЫЕ УСЛОВИЯ. ГАРАНТИЯ

Тел.: 34-72-58, 34-26-13

Кафе «САРАН»

предлагает **Комплексные обеды**

От 30 до 40 руб.

Вкусно и недорого в уютной обстановке

ул. Ключевская, 39, ост. «ВСГТУ», Тел.: 41-11-00

ТЕЛЕФОН ОТДЕЛА РЕКЛАМЫ: 21-55-97

Поэт Цыдын Жамбаловын үзэмжтэй 70 жилийн ойгоор

(Дурсалга)

«Цыдын Жамбалов — Буряадай поэгүүдэй залуу үетэй бэлигтэй нэгэнийнь юм. 1931 оной мар-тын 1-дэ тэрэ үеын Агын аймагай Үбэр-Аргали нотагта түрэнэн.

1948 онһоо хойшо шүлэг бэшэжэ эхилээ. 1961 ондо «Үргэн харгы» гэжэ түрүүшын ном Шэтэдэ ородоор оршуулагдажа гараһан юм.

1965 ондо СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной гэшүүндэ абтаа. 1969 ондо М.Горькийн нэрэмжтэ Литературна институтгай дэргэдэхи Дээдэ литературна курсануудыг дүүргээ.

Энэ гараһан балладуудайнь дэбтэр арбадахи номын болоно. Эдэ балладуудын поэдэй граждански шрикийн угдын болон найруулгын талаар улам ехэ эршэ түсэ орожо байһаниие гэршэлжэ үгэнэ», - гээд 1977 ондо Улаан-Үдэдэ хэблэгдэнэн «Залиршагүй наран, нугаршагүй хүн!» гэжэ номойнь эхиндэ тобшохоноор бэшэгдэ бэлэй.

Зүгөөр арбан нэгэдэхи номын наһа бараһан хойнонь ород хэлэн дээрэ хэблэгдэн гараа һэн гэжэ тодолоё. «Залиршагүй наран, нугаршагүй хүн» гэшэнэ буряад литературада балладануудай тон түрүүшын ном болоһон түүхэтэй. Тини тэрэнэ Ага нотагта, арад зондоо, үе сагтаа зориулагдаһан шүлэгдэмэл томо зохёол мүн гээ һаа, таарамжатай. Гэхэ зуура номойнь оролто шүлэгые эндэ хабсаргаха дуран хүрэнэ:

Агамни — Абамни, Анхарха баярни, золто наһамни, Хүйһэн холбоо нотагни, Хүлөө шоройдоһон газарни! Агамни — Сэдьхэлни, Анханай түүхэ, шэхэнэй һуихэ, Мүнгэн хутага, хонин тоолэй, Мүндэлһэн хурьган, мүнөөнэй түүхэ! Агамни — Баярни, Ажалаха ханамни, амидарха наһамни, Унигата дуумни, ундалха уһамни, Аягангата таламни, амилха агаарни! Агамни — Ышхэлни, Агта хүлэгни, угта обогни, Анда нүхэдни, мэндэ амарни,

Алдуу эндүүмни, шүлэг дуумни, Алдар нэрэмни, алтан түрэмни!

Агамни — Аба Оромни, Амгалан байдал, агуу жаргални, Аврорын сууряан, арадуудай харилсаан, Алха, хадуурай мүнхэ хани барисаан...

Энэ шүлэг соо Сэдэбэй гүймгэ хурдан ухаан бодол, гүн найхан хүсэл эрмэлзэлэнь үргэн далайсаар элиржэ гарана. Гэхэ зуура урда тээхи номуудынше нотаг зон болоод заншалта найхан зан абаряр нэбтэрэнхэн.

Зүгөөр Сэдэб ямар сагта, яажа түрэнэнөө хаанаһаа мэдэхэ бэлэй даа. Аба, эжы, бидэһээ лэ мэдэжэ абанан ааб даа. Зарим хүнүүд Сэдэбэй түрэнэн, үндэһэн, хургуулида ябашынь нүдөөрөө хаража мэдэдэг болоһон юм шэнгээр хоорэхэ гү, али бэшэхэ һанаатай байдаг даа. Теэд тэрэнэй наран нялха байханаан абалсаһан, наадхуулан, дахуулан, олон юумэндэ хурганан хүнүүдын байна ха юм. Тинимэ тула зарим юумэ дурсан элирүүлэхэ хүсэл түрэдэг. Үнэн юумэн үнөөрөө байха ёһотой.

Жамбал абында хүүгэд тогтодоггүй һэн гэхэ. Тинимэһээ Ага-Хангилехэ эгшэгдэ ошоожо, хүбүүдэйн нэгые эриһэн ха. Тинхэдэнь тон бата намайгаа үгэнэн байгаа. Табатай гү, али зургаанан ябаа һэн хаб. Хабар, сээг ногооной булгайжа байхада, үргэнэ аба бидэ хоёр хүнгэн ходоог тэргэдэ һуунхай, шиндэжэ гараһан оорымни хүнгэн эжы хажуугаарни хазаар морёор ябаа һэмди.

Агын сэлэнэ соогуур гарахада, ород сүмни (церковь) үбэртэ байһан базарта (рынок) тогтоожо, энэ тэрэ юумэ абаад, замаа үргэлжэлүүлэ бэлэйбди. Үдын хойно Аргали, шэнэ абындаа хүрэхэ ошообди. Абын эжы - урин зөөлэн абари зантай наһажаал эхэнэр (шэнэ хүтшэн эжы) намайе тэргэ дээрэһээ тэбэрин абажа, һэеы гэртэ оруулаад, айланан янзаар хүндэлжэ эхилээ бэлэй...

Тингэжэ Бүдын хүбүүн Жамбалай гэгдэдэг болоо агша һэм. Хоёр жэл болоһон хойно, хабар, Үбэр-Аргалин колхозон түбэй һууринһаа хоншоодүрбэй модо тухай зантай хуһан онш үбэрэн буусада Сэдэб түрөө бэлэй. Тини дүүгэй болоһонби сособой хаража, наадхуулажа, томохон болоходонь,

хургуулида абаашажа дахуулан гэшэб. Сэдэб эдир баһаһаа хамаг юумэндэ һүбэлгэн жорхой, һанаамгай байһан юм. Үбгэн ба залуу абанар нарип дархашуул һэн. Сарай доро модоор ханза, үхэг, тогоон болоод тэргэ, шарга, басагадай заһалай бараа - бүхы хэрэгтэй юумэнүүдэе, тэрэ шэлэн хүзүнсэдэ түмэрөөр хүдөө ажахын зэр зэмсэг болоод зондо хэрэгтэй зүйлүүдэе хэдэг байһан юм. Бише хургуулида ородог болоходоо, нааданхай тэргэ, шарга, буу, номо һурша мэтые абанараа һажаалдан дархалдаг һэнби. Сэдэб юунһээ үлэхэн һэм даа, баһал һажаалдаха. хургуулидаа зураг зураад асархадамни, мүн лэ һажаалдан зураха. Абамнай город ошоод ерэхэдэ, бидэндэ үнгэн шэрэ, саарһа асардаг бэлэй. Хожомын шүлэг бэшгэжэ туршахадамни, һурагша болоһон Сэдэбни баһал һажаалдаха...

Тингэ тингэһээр Сэдэб ёһотойл уран зурагшан ба шүлэгшэн болоо һэн. Хажуугаарнь үшөө журналист, дуушаншые байһан. Тинхэтэй хамта эдэ бүгэдөөр наһагаа амараагүй, хүн нэрээ дээрэ үргэн, хүсэ шадалаа һорижо ябаа. Эпэн тухайдаа:

... Сахилгаан буудалта замбиин Хубилгаан бэшэб, — хүнби! Шухала орёо замуудаа Шудалһаар зангааб мүнөөдоо...

Сэдэбэй олон, һайн зохёолуудын тала нотагтаа, арад зондоо зориулагдаһан гээд дахин баталан хэлэнэб. Бусад шүлэгшэдиан түрэл Агатахуйдаа багаар бэшэдэг. Харин Сэдэбнай:

... Ага голни — ундамни, Аглаг тала — сэдьхэлни! Сэмэжэ гэнтэ һэргэнэб, Сэнгэжэ гэнтэ жарганэб... Дахин ахин габхинаб, Далья далбан дэгдэнэб.

Үргэнэ нойроо һамшаагаа, Үргэнэб шүлэг — ашаагаа...

Гэхэ зуура Сэдэб энхэ мэндэ ябаһан һаа, шүлэг-ашаагаа даагданагүй ехээр үргэжэ, олон тоото одо заяатай номуудые нотаг, зондоо бэлэглэхэ бэлэй. Ингэжэ өөрөөше һанан, этнэгэжэ ябаа ха юм. Тинимэһээ:

... Ажана байдалай дуушан гэшэб, Ажалша хүнэй найдал гэшэб,

гэжэ дэмы хэлэгүй. Тини «ехэ ажал бүтэгдэхэ ёһотон. Теэд «өхилэгдэдүй» гэгдөмгуулан байһа. Тинхэдэ:

... Би — хүроотэй һомон гэшэб, Дүроодгүй дүлэн гэшэб... гэжэ тодолоо бшуу.

Теэд Сэдэбэй аялаар хоёрод жэл үнгэршэб. Энэ үе соо хүбүүд, басагадын ургаа, гэр бүлэнэртэй болоо, ашанар ба зээнэр олоһороо. Цыремпилай удаадахи Цымпил бэшэнэ ахалан дахууланхай. Тинхэдэ Саяан элгэ артист боложо, Эржена нүхэртээ түби дэлхэйн гүрэнүүдээр аяншалан, уран бэлгээ түхэнэ. Саяантан хүбүүндэ элинсэг эсэгэ Дехалайн нэрэ үгэнхэй. Тингэжэ Хальбан омогой уг гарбалайхид урдынгаа ёһо заншалые мартангүй, 21-дэхи зуун жэлые шэнэ үешихдэй дэмжэлтээр утаба. Сэдэбше хүдэр хүбжэгэ хүбүүд, басагадтайб гэжэ урмашан ябаа ха юм даа.

... Хуби заяагаа хубалдаха, Худал зүбые зохёолгохо Түби дэлхэй найдалнай — Түрэнэн түр хүүгэднай... Иимэ бодол үрүүлэхын хажуугаар, мүн хүүгэдтэ наһагаа зобон захиһан мэте:

... Барашые ябаа һаа, бага балшар наһаяа Баһангүй сэнгэжэ дурсажа ябая!

гээд, энэрхы сэдьхэлтэй эсэгын үгөөр шүлэглөө бэлэй. Тинхэтэй хамта, хэрэг ажалынь хүүгэдэйнгэ халан абажа үргэлжэлүүлэхэ байһандан найдаһан тула:

Шуһанайм һудалаар гамжуулан Шухала орёо замууд соо Холын харгые залгуулан Дүтын хүбүүд дүүрэн даа,

гэжэ омогорхон бэшэнэн байһал. Тэрэнэй тон һүүлшын «На перекресте солнца» гэжэ номын 1985 ондо Эрхүүдэ хэблэгдэжэ, ородоор гараһан номуудайнь тон эрхимын - шэлэгдэмэл зохёолнууд мэте болоо һэн. Теэд энэ номоо Сэдэбэй хаража үрдэгүйн эхэл гэмшэлтэй бэлэй даа.

Сэдэбэй бүтэһэн ажал хэрэгүүд ехэше, ялас гэмэ тодоше. Энээнэйн гэршэ «Мүнгэн бэшэ - шүлэгын Мүнгэн хүшөөгөө бодхоо» гэшэ. Буряадай уран зохёолшодой тэргэдэ Сэдэбэй нэрэ бата һууриа эзлэн, «Нугаршагүй хүн» гэгдэнээр зандаа. Тэрэнэй номууд уран зохёолой алтан жасада дундаршагүй ехэ нэмэр болон, «Залиршагүй Наран» мэте толорон байһал.

Сэдэб дүү «ажана байдалан дуушан» гэгдэнэн ёһороод үдоо.

Арсалан ЖАМБАЛОН.

Хүүгэдтэ зорюулан шүлэгүүд

Цыремжаб БАДМАЕВ

ГҮСЭ Хуушан сайбар түсымнай Дууша дүүрэн дотор соонь, Хорото шаранууд гэнхэмнай, Дайдын бүхэтэр сугларшоо.

Галаа хүйтэн жабартай Сонхын саана үеэл юм. Гэртээ һуунаб үндхартан Саһанш хайлаха үды гү?

Гансал сайһаг түсэмнай Иимэл зуна аялгаар һануулаб даа зуниие - Эжым сайгаа аялалаа.

Хурьган, хурьган, амар сайн! Халуун үдхэн хурьган сай Уужа тэнхээ орохо гүш? Нуумга хүйтэн өорооһоо Нуужа гэртээ хорохо гүш? Үшөө үгэхэб орооһо Орооһоо тоолон һуу, Орон дээрһэнэ бүүһуу.

ЗАМ Замаг гэрээ сурхаймнай Замаг барижа суургалаада, «Замай шүлхэ абанхайб Зэмлек тойроод ерэхэм», гээд, Замбуурхадажа һуутараа, Замшангүйгөөр харгыдаа, Замдани ябажа үзэнгүй Замхашабал - ай, даа!

Зали арахан олоод, Зали абажа баатарни, Залин гэнтэ наярдад, Залиршаба зүүрэмни.

Хирэ, хирэ болоод лэ Хирэдэг хээрээ унаһан, Хирэ гартай хүбүүе Хирээ хараад хагалда: «Гар-ра! минии түгэлһөө, Гарга хэды болоххойб! Гарал-турэлөө һанца һаа, Гарга түргэн угааһы!»

АЛАГ ДААГАН Эхээ сайдаар унаһан Эрхэ ээрдэ унаган Дэмьрхэдэ яагааб? Дахаад ябаһан дааган Алаг дааган гэжэ Халаг, судал нэрэжэ, Халаха, һандархана болоо. Наяхан дааганшын оролоо.

Хэнэи мэдэхээр ахай дааган Алаг дааган бэлэл даа, Хори модо гүнжэрхихэ Агта хүлэг гээшэл даа.

ХОРХОЙТООД... Халуун ороной арбуз, дши Хэсээ хүрэхэ ерэхэб даа. Номой зурга арбузые Нахалаад эди алдаалби.

Хүйтэн болоо эндэмнай, Эрхэ дулаант үдыл даа. Хүлсүйт, эжым намайгаа Хорхойн хүрөөд муулаалби.

БОЙЛТОРГО Тугал бүхэнэй гоёолто Тугаар уһан бойлторго. Манай тугал энэл гэжэ Мэдүүлхын нэгэл арга.

Баханхаймнай тугалхан Юрэдөө муе ойлгоһон... Баарһан түрэнэй бойлторго Юрын соорхой оймһон.

Шабын түмэр бойлторго Амиды малда уядаг аал? Арын модонтой ойрхондо Арай тугалхан ябаал.

Дээрһэн, дээрһэн бойлторго Гээрһэн жаахан тугалдаа Бүри найхан бойлторго Эжым уяа, харал даа.

Тэрэ минии эрэгдэйн Хүүүндэйн лэ ёһотой туг-Баабайн суглаан-хуралда Үмдөөд һуудаг галстук.

Тугал бүхэнэй гоёолто Тугаар уһан бойлторго. Манай тугал энэл гэжэ Мэдүүлхын нэгэл арга.

Түгэхсэл, Эхиниш, мартын 15-ий дуугарта

УЛААН «ЖИГУЛИ»

(Рассказ)

Төд, энэ биеа нохаатай машингийн юмг болохо юм?

Хари гэж даа, гэрэмнай асуудал гэши.

Дүрбэ мянга хуруул хаа, жэгтэнгэши, гэдгэдэишнэиш, бэлхигэрэши гаргадхибаха. Энэ үсэнь үнөөхи автоинспектор Цэбээндэ зохион ята яншигаа саархануудга тарын табюудха зуураа «үнүгүй» гэд халта шэбд гэдха. Цэбээнбодолото боложо, нилддбайдгэд.

Дүрбэтнай дэн минигэ, Захахаа ханахан хүн заһаналбээ. Би таба хахадһаа дооноуг эхгүйб, гэхэдэнь, гэдэиш наг шууага табилданаба.

Хаанаһаа нимэ эхэ сэн ханаабни, гэдгэд, радиатор, подвескэ үшөө юумнуудыг гоолоно, олон һэлгүүдхэ юумэ нэрлэжэ бабаралдана. Энэ эргээр мянган бэрхэнгээ дурдана, дураа гуталдана, үнэгүйгөөр абахын номнол хэнэ. Тинхэ бүринь Цэбээнэй үсэдынь хүдэлжэ, таба хахадһаа буухаа болһиходонь, тэдэнь ядахалаа «ябая саанаа, ябадалаа бү хаатага» гэдгэд, машинадаа хуубад. Тингэеишье һаа, нэгэинишье машинынгаа сонхор ооглоно.

Зай, һуулишнгээ сэн хэлэ. Маанад шэнги бэлээр абаха хүнише олохогүйиш. Эндэ дороо аһаад тэ бидэишнэ ябаабди.

Цэбээн һайса бодожо үзэнгэ энэ элдэрхэй машингай үнжарагдахаб, заһуулха гэжэ гэдгэрхэб, бүтэхэдэнь үнөөхи Аюшамин гүйлгэхэ... Хай даа, юрдоо! Пала саанаа, һайлгэрэ. Машингагүй байһаараа т байһужабди. Үлэи хэлэи оортэ амар.

Үбг жөөд! Унгашоо гүш, юундэ дуугарна үйиш?

Абаха һаа табаар абагты, үгы һаа үгы, гэхэдэнь, тэдэнь гэдгэдэ гүбэр шэбэр гэдгэдэ, машинаһаа буугаад эрбэд ха. Гар дээр гурба мяншыг үгөөд, хоёргоны үгэмнэлгэ бэлгэд, хожом дансааяа зохиоходоо, һуулишнь тоосоо хэхээр хэлсэбэ ха.

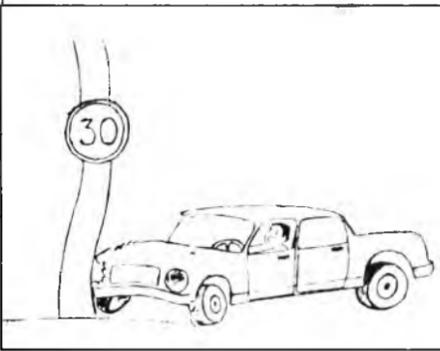
Нэгэинишье паспортаяа үгэдэ.

Цэбээн үнөөхи автоинспектор гэшиг хаража.

Энэ гэрэ юумэн болоо һааны, та дууджа хаража байна гэшиг бээгдэа, гэхэдэнь, гэрнь-Зүбдаа, гэрнхэн бээб, гэдгэд бэлхэнгэр зүбшөөб. Зосоохоноо энэ автоинспектор нимэ үзэнгэй машина минин «хотонһоо» холодог гэдгэд бодожоишье болоо даа.

Цэбээн машина сооһоо хүбүүнгишье хабаатай жэжэ божо юумэ, нэгэ заахан сүүмхэтэйгээр абаба. Хараһаар байтарнь ашаад, гар хүдөө барилсаад, Шэтэорободиг гэдгэд ябашаба ха. Цэбээн үлөөд байтараа, үнөөхи үбгэн баабайишье үшөө нэгэ хэлэһэн сэгэн үлыгэр һанаандань оробо. «Хэшиггүй амитанда зөөри ноургүй гэдэ. Нэгэгэ тулоур гуйраншише бурхан хайрлаад, харгыдань, урдаханай алта табижархиба ха. Гуйраншан дүтэлжэ ябатараа, «эгэ» һохор хүн ягаад ябадаг гэшигб» гэдгэд, шодөөшижа, һохор болоод турнажа ябаад үзэхдөө, үнөөхи алатанай хажуугаар алад гарашаба ха. Эгээл энгэи шэнги депутат Цыреновий һай һанажа үгэһэн машина эдгэхэ сэнггүй байһабди даа гэжэ Цэбээн эхээр голхорон үгэбэ.

Панагдаагүй энэ хугасаатай саг соо Аюша тэрэ хоёр басагадаа шиндхэжэ, харгы дээр ангобсэ хүдэжэ, нэгэ хэнэ болобо ха. Абадаа аягүй үгэ дуугарһандаа үшөө хүн халдаа һанаагаа зобогшооши болоно. Гэдэ басагадаа ябуудал, машина аба хоороо орхиншо гаваргаа оножо ябатараа, олоной эдгэдэ гаваран гавар татаатай трайлер дээр улаан «Жигулин» ашаатай байхыень хаража, «Манай машина шэнги яһан алдн жүһэгэи юм, гэрншегүйи. Төд һайсахан дэ мүргэддө хүйхэр байһандаа. Ээшини сохомууни ябаа шотой. Эй, баарһан гэжэ даа!» гэдгэд үнэржэ ябатараа, эрьдгэдэ, араһань харанг эһэнь, өөрын номер бөөр эр байһабэйи. Зог татаад, үшөө һайса лаблаад, эхээр гайхажэ, сошоһондоо гүйдлөөрөө хүржэ, сгелово

ороод.

Энэ трайлерай эгэн хэн бэ? гэжэ талаб гави боложо, ород буряадаар хүхиргөөхэдэнь, балайл гэрэ доронь «биб, биб» гэдгэх хун үгы. Оло дабтажа байжа оодогонохо, ханхархадань, эдегжэ байһан бүлэг бүлэгтэйи зүгһөө.

Юун болооб? гэдгэд, нэгэинишье хүжүүнээр угтаад, асуудал табиба ха.

Шн гүш? Хэды дахин ооглоходо, парочно абаагүй һууна гүш?

Дуулан саеуу, харюу донгодохо уялгатай бэйгэб. Яагаа кдуугаар нэрвэ муулай боложо яһанан хүбүүн гэгэишнэ. Хэрэгтэй юумэ һаа, ханхаран үйи зохидоор хэлэи гэдэ.

Энэ... энэ минин «Жигули»... Минин машина ханаһаа шэрэдэ яһанабта? Отвечайте, сейчас позову мишишо.

Тинхэдэнь гэдгэдэишнэ Аюшые наада барига, дарьяга билдэн шелдэншэб.

Шн эхэ хүхюу, зугаатай хүбүүн байһан? гэдгэдэишнэ. Аюша бэфедэй телефоноор автоинспекторт хонхолобо. Харин гохоолдоходоо, үнөөхи Цэбээндэ акт бэйгэишнэ ГАИ-тай хүдэлмэригэнишье байжа байба ха. Гэрнхэ бүхы ушар сөнөөнь хооржэ үгэбэ. Аюша нигэжэ гансага һур һуддоо алдажа, абаанышье бэрэд олобогүйи. Ябага шөөгөөр, энэ гэрэ юумнид аһасалдажа, гэртэ эрхэдэнь, абынь соходо тугалда бултайхаа ханаһан эбэр шэнги обоохой эмбоншоһон, заяанышье

үйган индэн ашиһаһан, забһараарнь. Аюшгаая онингөөд, үшөө мнһэрээ хэбэргэй угтажа хэлсэбэ.

Заа, хүбүүн аа! Хүхэбди, сэнэбди. Хүрэг даа нигээд, һайн дээрэ. Маанадайнгаа бурханайнгаа орондо мөрдөһон хойшо машина абаарай. Үхэхдөө, мүнгөө абаад ябашахагүйб, шамдаал орхихооб. Хүрэх мүнэи байха, һанаагаа бү зобо, гэдгэха. Төд һая жараяа хүрһэн энэ Цэбээн бурханайнгаа орондо хэтэ онохо юм, бү мэдэ.

Аюша машинагүй болоходоороо, хамгатай болохо гэжэ шиндгэб ха. Уланшегүйи гэдгэгэр тэйшэ сэгжэгэй, шигээд дуугармаржатай, өөрһөө булоу бэстэй Дуня гэжэ нэртэй басага Ононой урда бөһөө саарбат гэшиг. Цэбээнгэн хүхын эхээр хүхилдэжэ, гэнгэр тудам түүр хэбэ. Бурхан гэгшэ бултыень тисүүлдэ юумэ гэгшэ. Энэ мурөөр юм тү, али зоной хэлсэдгээр, шархи наараа олохо гэдгээр юм тү, энэ бэрнше Аюшаһаа абтадалагүйи, уухадань убайгүйи уулсажархөөд, уймарлахадань баряад гүбнжэрхөөд байдаг бэри байха бэйгэишнэ.

Нэгэгэ хүбүүн Аюша, аһил һэм архидаха айрахань барагдахагүйи, һаман Душингаа гарга ороһон үнүүжэ байхадань, ээгэ Цэбээн дайрдалданаба. Хэнэр хүн аад, сохиходоо харатай гэгэишнэ, ханаһаа һанаалдажа һураһан юм, далайгад аһагдаха бэйшэ, шоларгаараа эбөржө шааха, дэгдэжэ унагаагаад, үбдгэлжэ дараһанай, хоёр шоларгань забда сүлөөгүйи.

Муха аа, Дуня аа! Хүрэг даа, бэри аа! Хүрэг даа, боли даа, гэдгэгэжэ. Цэбээн паһаараа үмөөрһэн хүбүүгэ тойроод, хара буужа һабһашана.

Үбэгтэй болотор эрхэлүүдһэн хүбүүсгатай би востигывайха ажалтайб. Хушын татаад үгэжэ байхагүйи, хүнише боли гэжэ зандаржа байха. Надоед, абагы саанань энэ шархигар сонягаа, би гэртэ

бусахамни, гэхэ бэйгэишнэ. Балай бусаһахадаанышье агадыне гэхэ үй юм. Эгээл энгэ үсэдынь гохоолдожо, Аюшмыда хэрэгээр гэрэд орохоосо ябаһан үнөөхи баһа Дарина Дашневнашье, Аюшын һамгадаа һуваалгажа байхые хоороной забһараар харажархөөд.

Ухайи даа, энэ һэн бээшн! гэдгэд, эзэгүй аман соогоо дуугаржа, баһада огто зүбшөөгдэхэгүй аад, Аюша шэнги мусала үнхэнгэй хэлдэхэ шотой хүмүүжэлэй ажалай амжалтатай ябажа байхые хаража ханаад.

Эдгэнгэйдэ мүнөөшье ороһоной үрэггүй ха, гэдгэд, һөөргөө ябашаба һэн ха. Үглөө үднэгэнь үнөөхи Аюша Дуня хоёрнай яалдажа байдаг юм ааб гэжэ хараһайт.

Душин урин утаһан гэгшэнь гайхалтай. Аюшынгаа урда хойнонь орохонь ухаангүйи. Үнөөхи үсэгэлдэр үбгэнөө тамгалагша хүхэ палагуудтаа хүйтэн һүүр жэн табисагаа ха зуураа, эндэгэндэнь эльбээд, халта тааладынь абаа. Нүгөөдэнь гэдгэһэ маажуулан порноонохо шэнги тарайжа хэбтээд, таашаашанхай, Аюшада одоол даа, энэл һэн бээш! Дэнгээ унтаргагаад байхадань, дэлбэгэр баян хүхэнүүдгээ таһа няагаад, Душингаа үлгэдэхэдэ, Аюшын аг-бог орогүй сэлмэжэ, Дуня шэнги дүлэтэ һайхан дангина дүрбэнше түбидэ бэдэрэ һааны, олдохонь шухаг. Мүнөө Душингаа гал уһа руушые оро гээ һааны, тогтохоор бэйшэ бэйшэ. Хорин дүрбэтэй энэ басаган ингэжэ Аюшые сэлхэлтэйишье, һаарнтай даарнтайишье өөрынгөө болгожо шададагынь эхэнэр хүнэй эльгэ зүрхэнгэй элшэ хүсэн юумэ тү, али Цэбээнгэнгэй хуби талаан юумэ гэ, бү мэдэ. Эрэ гэрэн хоёр элдэбээр лэ байжа, үнэрөө шэнгэжэ, үрнэ үлхэжэ, таһаршагүй нэгэ мяхатай, задаршагүй нэгэ зангай болодог гэгшэ. Эгэнишнэ нэгэн юм бээш...

ДАМБНИМА ЦЫРЕНДАШИЕВ

«УГТАН АБАХАБ ШАМАЙГАА»

Нина Артугаева

Уншагшад аймнай туршалгануудһаа

ХОРБОО ДУУЛИМ ДАЙДА ДЭЭРЭ...
Хорбоо дуулим дайда дээрэ Хонгоодор инаг амраг бии. Холбоото угаа залгуулан дамжуулха Хоорхон хүбүүн үри бии.
Адаг дүгэ погөөн дээрэ Абын пангин сэргэ бии, Ариухан сэгэн һамоаран ургууулха Аляхан басаган үри бии.
Үнэгтэ сөнхир дүхэн дээрэ Үнэг олон бүгэд бии, Урда дүгэй дуулан ханарта Унгарта түрэл шотог бии.
БҮХЭН ГОЛНАЙ
Эрһөөд билдэржа халһан Эрһөөд Бүхэн голнай Эрһөөд уһанан тогтохо Эрһөөд эрһөөд адһинуу
Дандаһаа сөгөржэ һабатаһан Дүдүхэн Бүхэн голнай Гүдүхэн хоогуудэй задарха Гүрлөөд гэгэгдэ адһинуу

Добоһоо мэдэржэ урдһан Доодоһон Бүхэн голнай, Додоон үнөөр һодоһотон Доолһоо доолдох адһинуу.
Соорһоо сасажа ханһатаһан Саруулан Бүхэн голнай, Мухарюу горхонан уһанһин, Мүнгэлиг ханһарһандаа адһинуу.
УГТАН АБАХАБ ШАМАЙГАА
Уудам хааран һамжаа үдэр Уулаха иһаган бөөрөр хүмэнь Урин күхэдэй дүхэриг соо Урты сэгэни һалбарха үдэ Угтан абахаб шамангаа
Туза татаһан мүнгэдэн доро Тунгалаг шэдгэн һүнишнэ һаандаа
Гүрэд һарын үргөө соо, Гүрэлжэ сэгэни задарха үдэ Гүөрнн ойнахо шамангаа.
Гонроод хатарһан сохорой дулда Балһанган баһааб дахин ушарха, Түрэл үгөөһонй тодон соо

Гүрэнгэ сэгэни ябарха үдэ Угтан абахаб шамангаа
АЛТАН УУЛА
Шууяата нарһадни хүжэм доро Шулуунууд дуулажа, хэдэн орон Шяһини ямары аһар хола, Шяһини даа, үгөөни манан Алтан уула, Алтан уула.
Ужамхан гэнгэришнэ хүжэм доро Урһанууд һалбаржа, шууууд үтэр Хурһангаа заһа шөгмөг болгон Угтын даа, бидэни дуран соо Алтан уула, Алтан уула.
Наартанһан сэдхэлэй хүжэм доро Нанһшаар тахиха нэгэ жэгдэ Нандамтай шүтөө шотогтай зон Надхын даа, бултанай сэгжэ соо Алтан уула, Алтан уула

Гүрөн нарһадни Сэгэн үрһэлгэ үбгэдэни Сөнхир хадгаар зоолодог Сүлнгийн бурядаһан эхи таһанан
Гүрөн нарһадни угтанал, Харгыһаа баруулаһань, Хараад һуухаданни, Сөгөдэмни
Халуунхан зүрхэндэмни дүтэ Гүрөн нарһадни угтанал, Жүхэн дүрэн саган Жүхэнгэ хүжэмтэ аягыге Жүгүдгэ бөөдэ шингэлэһэн, Гүрөн нарһадни погөөрон Барандаа харгын зоние Барисаа дээрэ тогтохые Банжа сэдхэлэ амаруулахые Гүрөн нарһадни үрэлгэһэн...
БАЙГАЛ ДАЛАЙН ШУЛУУН
Домогто эрһөөд шотогтай Домогон зоолондэ элдүүдһэн Пнагаймин алыган соо Дулаасһан Пнагуу хүжэмтэй шулуун... Эрһөөд эхитэй, хүшгэишнэ.

Эмгэхэ шэдгэн, эльбэгэишнэ, Эльбэгэишнэ дүтэ болоһон Эдлин далайн шулуун
Долгид шамайемни боомйлдоод, Гэлгэр сэмсэгэр болоторишье Досооһини хүнды байхагүйи, Гүнгэги далайн удхатаһаншье...
Шулуунууд дуулажа магадгүй Шэһэгэ ааляр хооралд элгэ ха.
Һудалһанууд соошье үнэгтэй оодолһуула
Һарата тортэмсан пангин шотосануула...
Булагта уһанай дэжэһэн шэнгэһэн Бурханаймин урда һуурига олоһон
Баатараймин бэлгэһэн шулуун...
Байгал далайн шулуун...

УНШЭН САГААН БОТЛОГОЖ

Дүрбэн наришхан хүл
дээрээ
Дүүлдэг эгсэ бодошобо.

Уйлажа, уйдажа ботогон
Унаагш, бодоодш абана.

Гурба дэлхэе эрьехэ
Гулан хурса бодолтой.

Тээ тэрээхэн добо дээрэ
Тэмээнэй хүбүү хараба даа.

Элэн губишн нужаа соо
Үншэрөө гэдэг жаа ботогон...

«Амидыханшье амитан
хадаа
Арга мөрөө олохом

Золоо алгахан ботогоннай,
Зобожо ябахан бархамнай

Ботогон урдахаань ошоно,
Ботогон намтараа

Хоёр хүлэмэй шогдэнхөөнь
Тобогор нулимса

Элэн губишн тала гунда
Үншэрөөд ботогон үлөө нэн.

Харагдаха юумэ бэшэл даа,
Үзэгдэхэ юумэ үгы даа.

Үргэлжэлбэ мур замаа.
Шэбэг гэхэн абяанда

Хүгшэн шоно хүзүүнхэнь
Хөөрхэнөөр хазажа зууба

Айлай эзэн ботогые
Абажа гэртээ ербэ даа.

«Зүгэй зүбье барихам» - гээд,
Зобооно даа ханаагаа.

Үншэрхэн жаа тэмээхэн
Үргэлжэлэ харгыгаа.

Эсэлхэн ботоогодой
Элэ эсхэжэ ябана даа.

«Арьяатанай аманга
Орооб», - гээд ботогоннай.

«Элэн губишн гунда гээ лэ
Үншэн сагаан ботогохон

Губи зах хизааргүй,
Губи харгы улашьегүй -

Тулихан ботогон замшана,
Түрхэн эхээ бэдэрнэ:

Зориндоо лэ хүрэнгүй,
Бэдэрхэнээ лэ олоногүй.

Талын нэгэ нужаада
Тобойходоно нэеь гэр.

Үншэн сагаан ботогохон
Үбэр Алтай хүрбэ гээ лэ -

ХОЁРОЛЖОН МҮРНҮҮД

Бодото сүлөөгөө алдалга -
Богоол мэтээр лэ дулдыдалга.

Ажалгүй үнжээн нэгэ үдэр -
Ами наһанай тэнэг шүдэр!

Булхайтан лэ хүсэ хэрэглэдэг,
Буруу үйлэнь - толгойень нэрбэдэг.

«Буряад үнэн» арадхаам мүндэлөө,
Буурал соёл шэнээр үндэхлөө!

Зөөриин шунал - хүнэй дайсан,
Өөрөө тэрэнэйнгээ - барлаг!

Шэнэ газар - жабхаланта ажал,
Шэлдэн хүрһэ элдүүрилхэ - ажал!

Үлгэн дэлхэймнай оройгоор
Үнэнхы хуули туяарда!

Түргэдүү ноёд «яндар» хүйдхөөгөө -
Түрэл хэлые түрин - ээдхэйгээ...

Бодолгүйгөөр үдхээн «хогшол»,
Богони наһыш - богоолшолхол.

Газарай хүрһэн - хүшөөмэг мэтэ,
Гамнажа эдэлээрэйлши - хэтэ!

Түбэд орондо өөрын эрхэ
Түхээгдэг лэ, хэтэдээ энхэ!

Үндээн арадтаа хүйтөөр хандалга -
Үеын үедэ үрэгүй - гандалга!

Үндэр сүлөөгөө алдаха -
Үхэнхэнэй тон адли ха...

Үбдэн тулама дэгнүүл «борсолно», -
Үрэгэлтэ газарнай хосорно...

Үнэндөө хүнүүдтэ өөрынхээ бү баадха
Үйлыш үрээр - өөрыншни харгы

Алдуу хэхээ Хүн боли,
Ажабайдал - гэгээн толи!

Богони наһан - агшам зуурын саг,
Болгоожол зохёлтой өөртөө «засаг».

Байгаалин жама ёһые мэдэнгүй,
Байхын бараагаар газар хэндэдэггүй!

Дайгаар самнаха -
Муугаа амсаха!

Зоной заяа бододоггүй
Зоболго толгой - одогүй!

Сүлөөгүйб гэжэ бү уйла,
Сүлөөе Хүн, өөртөө туйла!

Эрдэмэй үндэһөөр мэдэхэлгүй хаа,
Эсхэжэ газар гэмэлтээлтэгүй даа.

Түб Ази - түб аажам,
Эб сахин зүб нууял!

Алтан - жэбэрдэггүй,
Арад - мартадаггүй!

Дуратай юумээ хэхэ гээшэ -
Дундаршагүй жаргалай дээжэ!

Газар - эхинэй эхин амидаралнай,
Галаб сагта гамнаха гол баялигнай!

Үниин холбоон - үндэхэтэй,
Үнэн хэрэгүүд - үрэтэй!

Арадай наһал -
Алдуугүй онол.

Ажабайдалаа ямараар зохёонош,
Азамни - тэндэхэл гэжэ ойлгонош.

Хүн түрэлтэн хүнэхэ, хоолоо
Хурһэнэй гүн шэмэхээ олоо...

Назгай наһаарал соо бү төөри,
Ном шудала - эрдэмэй теори!

Наһан - богони,
Намтар - мүнхэ!

Арадай зөөри миинтээр «шэмэгшэ»
Аластаа усалтан - үбшэлэгшэ.

Бүтэн ой - агаар ургасын эхэ,
Бүхы аша, туһань - угаа ехэ!

Гэгээн бодолоор ерээдүйгөө гиигүүлэ,
Эбэй хараагаар эрхэтэнээ хамгаала!

Дабташагүй бодол - мэргэн үгэтэй,
Унтаршагүй ухаан - түргэн элшэтэй!

Омог, дээрэлхүү Хүн хэнгэргүй,
Оһол эндүүгээ ойлгодоггүй.

Арад бүхэнэй аша, габьяагаар
Арюун оршог лэ байгаали, агаар!

Хогшолдо хурсабал - засагта харша,
Холшорлон хурисабал - нэрэдэ яршаг.

Эрдэм ухаанай үүдэ нэтэлэлгэ -
Эртын мунхагай мана гэтэлэлгэ!

Бээ үргэдэг,
Бэшые - шэрбэдэг.

Ой модоёо хюдажа отолбо -
Оршон байгаалияа сүм хооһолбо!

Үүргээ алдабал -
«Хүүргээ» галдаба.

Эрдэм шулуун - газарай жабхалан,
Эрдэмтэ хүмүүн - арадай жабхалан!

Өөр талааа бү найрха -
Өөдэгүй хүнэй гойрхол.

Зулга мододой барилгын болотор,
Зуун табин жэлэй болзор байна -

Түрэл арадайнгаа түүхэ мүнхэлэ,
Түбшэн нютагайнгаа заншал хүндэлэ!

Наруул соёлой шэн хэрэг
Налбаруулбал - сэнгүй үрэ!

Хүн - сэдхэлээ «гэнжэлэ»
Гүн бодолоо шэнжэлэ!

Адли тэгшэ эрхэ сүлөө
Агуу хүсэн болоол мүнөө!

Үльгэрлэжэ үнэниень хэлэ,
Түрүүлжэ түрын ёһо шэмэглэ!

Гүн бодолой гайхамшаг хүсэн,
Хүн бүхэнэй хүрээшгүй - сэн!

Ухаагаа һоноржуулга -
Сэдхэлэй нарижалга.

Эхэ орон тухай бодол түрэнэ -
Энхэ найхан мэдэрэлэй үрэ лэ!

Мэти мунхагтай бү арсалда,
Мэргэн нургаалаар лэ гарсалда!

Уран түгэлдэр шэн хүнүүд -
Уласайм түүхын шэмэгүүд!

Гуримтан - сомор,
Дүримтэн - һонор.

Дайн дажарай аюул, хёо, хоро
Зайсуулдагһайб - хамаг хөморол...

Зэргэлүүлшгүй эдлэл - ном -
Зэндэмэнин гол олоном!

Уран түгэлдэр шэн хүнүүд -
Уласайм түүхын шэмэгүүд!

А.ДОРЖОГУТАБАЙ.

ТУГ ҮРГЭНЭН ТУГЧИНГУУДАЙ ҮРИ НАДАНАНБИ

Монгол туургага аралуудай элинег хулисаг Онон, Хэрүлэн, Үргэнэ-хон мүннүүдээр, Хинган уулын хормойгоор ан гүрөөд агнаһаар, адууһа мал ажал эрхилжэ ябаһаар, түүхын номуудта мянганһаа саашанхи жэлүүдтэ бэшэгдэнхэй.

Манайһы элинег хулисаг аяр мянгаад жэлэй багһаа эхи абажа, нэрэ нэрлүүлжэ эхилэжэ элэн ха. Рене Груссе-Франциин Академиин академик тобшохоноор өөрынгөө «Чингисхан: Покоритель вселенной» (М., 2000 г.) ном соогоо манай тугчин омогой бин болоһы харуулна. «Монголой ноуса тобшо» номдо баһал дэлгэрэнгүгээр хэлэгдэдэг, ойлгохонь бэрхэтэй.

Хори-түмэдэй Хоридаартай мэргэн Алан-Гуа басагантаяа Байгал далайн урда захаар барганартай хамта ан гүрөөл хэжэ ябаһаанаа түрэлхидөөрөө арсалдаад, һөөргөө хуулиан ногаг Онон мүннүүдэй Бурхан-халдан уруу зорижо ошоһон ха. (Ганса шодотэй) Дува сохор монголтой гэлдэ танилсаад, тэрэнэй дүү хүбүүн Добу мэргэндэ басагаһаа хадмлаһан ха.

Добу мэргэн агнуурда ябаһаар уряанхай хүнэй гунжан буга алаад, хабһа, соройень шаража байхадань: «Шараһан мяханһаа намда үгэлсэн!» - гэжэ хандахадань, гүрөөһэнэйгөө хахадань үгэбэ. Саашаа ябатараа, Малиг баяуд обогой хүнтэй уулзаад, гүрөөһэнэйгөө нэгэ гуя үгөөд, хүбүүнь гэртэ абаһаад зарса болгобо. Добу мэргэнэй табалхи хүбүүн Бодоңчар уряанхай хамгатай аад, удаадахи Намудун хамганһаа гараһан хүбүүн Хабич-Мэнэн тудун - Хачи хүдүг - Хайду... ашанар гушанартай болоһон. Хачи хүдүгэй үлэхэдэ, Намудун эмгээн түрэл саданаа гартаа баржа, мориноһынь, харлагайһынь һүүлэй хилгааһаар һаглагар туг энэдэ һуулгажа зохөдоогод, туг омогтон бин болобоһон гэнэн зарлиг тараһан ха. Тэрэ саһаа хойшо уряанхай тугчин омогойхид ганса Онон мүннүүдээр бэшэ, азинн монголшуудай тогтоһон газарта тараһан байгһа.

Уряанхай-тугчин омогой хамниган-монголнууд нэршүүгэй хамнигал дагууриуудай дунда,

чахар-монголнуудта (проф. Цэбээн Ж.Жамцараногой суглуулһан гар бэшэгтэ тэмдэглээгэй) дайралладаг.

Кидань монголнуудай гүрэнэй һандархада, гаража ошоһон баруун Монголдо һуудаг ойралта тугтун омог байха.

Хойнонь ойрад монголһоо таһараад, саашаа баруулжа Ижл мүнн ошоһон хальмагуудай дунда баһа тугчин (тугчинеры, тугтун) омогойхид һуудаг. Эднэр тухайгаа профессор У.Э.Эрдишев бэшэ һон. (ородоорнь үгтэн): «Само слово тугтун - слово собирательное. Однако этимология его не ясна. Лингвистам, историкам и этнографам необходимо продолжать изучение происхождения этнических образований, бытующих у калмыков. Можно думать, что слово тугтун, его синоним тугчинер означают буквально «знаменосцы». вполне возможно, слово тугтун обозначалось лишь политическое объединение разнородных племенных групп или владение зайсангов... (У.Э.Эрдишев. Проблемы калмыцкой этнонимии // Вестник института, №10, серия этнография. Элиста, 1974, с. 31). Этноним туг-тугчин «знаменосец» распространен не только у монгольских, но и у тюркоязычных. Так, например, «Родовых подразделений они (тюрки) не имеют, но одна из них групп называется себя тюрки-тугьен (Б.Х.Кармышева). Этнографическая группа «тюрки» в составе узбеков» (С., 1960, №1, с. 4, 13). Это слово, ныне понятное далеко не всем, знающие старину производят от монгольского туг-знамя, бунчук; это может означать «знаменосцы» или «мятежные тюрки». Легенда гласит: «Тугьен (правильно Тугон-

Л.Г.) - имя одного храброго воина, жившего 1200 лет назад...» (Гумилев Л.Н. Древние тюрки М., 1993, с. 151). Эндэ хэлэгдэнхэй үгүүдлэхэ ойлгоходо, уряанхай-тугчин омог түүргэһынь, монголһынь арадай хабаадалгатайгаар бин болоод, үни холын таранхайнь элрүүлэгдэнэ.

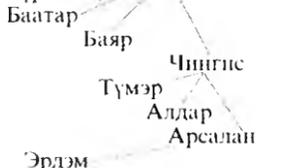
Үшөө нэгэ баримтын ушар һонирхомоор: Уряанхай-тугчин омог дүрбэн аймагуудтай - уджал, табан, найман болон дзалайр. Найман аймаг уряанхай-тугчин омог бин бололгодо түүрэг наймангуудһаа хамтарһанынь баримталан харуулна. Тэрэ бүлэгы ахалан ерэнэй Хайбуул- (татаар нэрэ) нэрэтэй түүрэг гэршэлэ. Мүнөө болотороо Хайбуултан аймагайхн гэжэ алдаршанхай, һайн солотой зон. Бүхэтэйшүүдынь модоорһынь, түмэрөөрһынь, һайн мэргэжэлээрһынь урдалхуу, эхэнэрүүдынь нариг гарай оедолнон, эсхэбэршэн гэжэ алдаршанхай. Жэглэхэдэ, Элдэбэй Цэданиин Санжимтэб - республикин багыятаа врач мэргэжэлтэй, госпитальдо хирургийн таһагай ахалагша; Жамьянай Чимитдоржи - техникескэ эрдэмэй доктор, профессор, пенсилдэ; Дашизэгбын Жамцаранай Сэзэгмаа - биологийн эрдэмэй доктор, профессор, ВСГТУ-гай кафедрын ахалагша.

Ононой хамнигадай уг гарбал заал һаань Чингис хаанай гүрэн түрэхөө хойшо бэшэ, урда тээнэ Хайдугай тон түрүүһын монгол гүрэн бин болгохын урда шахуу гэжэ бэшэгтэй. Боложо үзэхэдэ, тэрэ Хайдугай тон түрүүһын монгол гүрэнэй «туг барһан тугчингууд» гээд, номдо ороһонь болоо (Ангатская Россия. М., Т.1, 1914, с. 133). Ононой уряанхай улад олон

һэн тула хожомын Чингис хаанай гүрэн түрэ байгуулхад, 10 түмэн сэрэг ябуулха аргатай байһан. Сүбэдэй баатар, Джэбэ, Тогучар (Туккаджар) - суутай баатарнууд Чингис хаанай сэрэгэй дайралдаандаа магтуулһанынь мэдээжэ.

Элинег хулисаг Хайдуһаа хойшо мүнөө үе хүрэтэрөө хэды олон үе (30 жэлээр тоолоо хада) хамнигал болоо юм, бултыень хаанаһаа олохобни даа. Пүүлшын арбаад үе тугчин омогой хамнигадай нэршүүд тухай бэшэ һэмди (Д.Г.Дамдинов. О родовом названии Тугчин (с.Токчин) // Исследования по истории и филологии Монголии. Улан-Удэ, 1977, с. 76-80).

Өөрынгөө уг һубарилдуулан бэшэбэл: Хайду... Аюун монгол → Луба → Джирантай → Данджин → Дондог → Цэбээн → Галдан → Дамдин(джаб) → Дашинима (1925 ондо түрэн)

Эрдэм ухаанай судлалай түүхын баримта ехэ удхатай. Жэшээлэхэ, хүнэй ноурай, бэын (антропологийн) хамнигадай хэмжүүрүүдтэ, нэгэ талаһаа, багаханаар түүрэг яхатанай (уряанхай) хэмжүүрһээ ороһон зүйлүүд бин, нүгөө талаһаа, ехэнхидэ алин хэмжүүрүүдынь агын буряадтайн болоно. Тэрэ хадаа түрэлхнин, зууур эхэ хэмжүүрүүд кидань монголнуудайнгаа зүйлүүды абажа ябаһамнай элрэнэ (И.М. Золотарева. Эгническая антропология бурят // Этнографический сборник, вып. 1, Улан-Удэ, 1960, с. 26-27). Эндэхэ хэлэхэ ушар: хори, ага, эхирэд, булагал, баргажан буряадууд Ононой хамнигадые тон ондоо ойн тунгус (эвенк) яхатанаар холбожо, гүрүүлэн ерэнэй ородууд шингээр дарлан дайража хэлхэмнай мүнөөнэй сагта энхэбтэр бэшэ аал?

Дууһадхад, Ононой хамнигадай, онсолбол тугчин

омогой бин бололгодо монголнуудайһынь, хори бурядайһынь, түүрэг яхатанайһынь шуһанай зүйлүүд һудануудадарнай мүнөө болотороо урдаһаар, шлгарха юмэн үгы, монголнууд аад лэ монголнууд.

2001 оной февралын 22-ой «Буряад үнэндэ» Намдатай Баяржаб аргашан мэргэжэлтэй «Тоонто, минни тоонто» гэнэн статья соогоо һонирхомоор дуралхал оруулна.

Хайшан гэжэ, бүтээхэ ёһотойб? - гэнэн асуудалһынь, тон һайнаар бодожо үзөөд, - хуули абхуулаа һаа ямар хаб? - гэжэ тэндэ бэшэгдэнэ. Тон түрүүлэн хотын захад газар гаргуулһан хэрэг бин гү? Юндэб гэхэдэ, манай ехэ яхатанайһынь, буряадһынь залуушууд, хулгайшан, зөөри бэлэрээнэн хүн зоной заншалаа хээд, холодоогүй байтар ошожо онгилон урбуулаад, байһан юумынь гаргажа хаяха, абахаар юумынь абаад арилжа ха юм. Тинмэнэй айд бүхэн энэ заншалта пангин хэрэгэ хүнэй хүлгүйшгэ, сүлөө сэлбэрхэн газарта талашынь, ой модоной захашынь байн өһөдөө олоод, хойтыень булаад, нарай үхибүүнэйнгэ тарһынь тэмдэглэн, нэрэ тухөөхын найр милаангуур (милаангар) түрэлүүдээ суглуулаад, гэртэ тэмдэглэхэ ёһотой.

Урда сагай үбгэршэн маанад нинги зон тоонтосо мэдэхэ хадаа ноутагаа оноходоо, хүнтэйһынь һаа хүнтэй, гансаараань һаа, хүүгэдээрһынь һаа ашанар гушанартаа харууламдаг сайханаа шанажа, сэржэмээ үргэдэг, мүргэдэг, хада уулын ооһонуудынь нэрлэн тоонто дээрэ зогсоод, сэржэмээ үргэдэгбди. Холын харгыда ябаһаанаа ержэ, залуугайнгаа үеме аба эжынгээ буянтай холбуулан һанаад, эхэ ноугайнгаа амтатай агаараар һайса амлаад, сэдхэхлээ амаруулаад бусахан даа.

Энэ Могой жэлдэ мартын 15-да 76 наһатай болоод, 77 наһанайнгаа жэл оруулжа, аба эжынгээ буянгаар саангаа үндэр наһан тээнгээ алхалжал ябахам болтогой.

Ум маани бад мээ хүм!

ГАЛДАН ДАМДИНАЙ
ДАШИНИМА,
дайнай болон ажалай ветеран.

Буряадаймнай аршаан булагүүд

ХАЛЮУТАДА ХАНАМЖАТАЙ АМАРЫТ

Үргэн Буряад оромнай эм домтой аршаан булагуудаар баян байһанынь бултайда мэдээжэ. Ноугат нуга, дайда бүхэн өөр өөрын онсо шэнжэтэй, алин нэгэ үбнэ аргалха нэгдтэй аршаантай байдаг.

Буряадай элинег Улаан-Үдөө баруун элэнэ нэмжын Ивалын дайланһы олон аршаан булагуудтай юм. Гэрэ тоодо ганса манай республикада бэнэ, харин бүхы СССР гүрэнөөр мэдээжэ болоһон Халюуга, Уга булаг, Ухаа толгой, Мэхээрэг.

Сагай һаида, арбаад жэлэй урда гээ Халюутын аршаанда гурбан зуугаад зон амардаг һэн. Гэрэ үеэр, гэгдэ санатори бариха гэжэ ажал ябуулагдажа эхилэжэ бэлэй. Тээд тэрэ улхаараа һайн

хэрэг түгэстөө хүрэнгүй орхидоо һэн. Тингэнээрһынь зоной байдал мууджа, хоол, байрага бэлдэжэ, аршаанда ошохо хүнүүд нигэд үсөөрөө.

Хадын ташаланһаа эхнэй Халюутын аршаан яһа мүсын үбнэгдэ ехэ туһатай юм. Таягтай ерэн зарим гэрэнэ хаяад, гэртэ бусдаг гэнэн ябаган зугаа үшнэй дэнэрэнхэй.

Гадна Халюутын хүндын баруун хаяһаа шодотэй болон зүрхнэй аршаан гаража байдаг юм.

Мүнөө шинэ зуун жэлэй гараад байхад, манай урда байгаа гол зорилгонуудай дунда аршаан булагуудаа нэргэхэ, оршон тойронһынь ариудхаха, зоной амаралгыё ёһото гуримда

оруулха шухала зорилго мүн.

Энэ асуудал шиндхэлгэдэ зориулагдан суглаан Ивалын бургуулида үнгэрһэн байна. Бүлгэмэй гоодо ороһон Арадай Хуралай депутат Ц.Б.Батусев, Ивалын аймагай захиргаанай гувалгай орлогшо В.И.Алферов, аймагай Советэй депутат А.Н.Нурбусев, Р.Д.Цыденов, С.Д.Галсанов, В.Д.Аюров, Д.Ц.Дашцыренов болон бусад дэгэн дуугаар Ивалын дунда бургуулин директоры Н.-Х.-Б.Дамбаева гүрүүлэгшэ болгон һунгажа, нэн түрүүн шиндхэхэ асуудалһууды онсолбо һэн.

Захалан хэдэхэ үйлэ хэрэгүүд болобол харгы заһалга, аршаан дээрэн модон зүйлүүдые:

һандан, жоолоб, тротуар, хүүргэ гэхэ мэтыё һэльбэхэ, шэнээр бүтэхэ ажал болоно. Энэ хэрэгтэ 30-аад кубометр модон хэрэгдлэхэ юм. Спонсорнуудай мүнгэ һомолбоһынь, түлшнэ-тоһодолгын хэрэгсэлүүдэй үнэтэй дээрэнэ дутуу дунданууд бин болоно. Тинмэнээ эмхидхэлэй бүлгэм зоной дунда мүнгэ суглуулха гэнэн шиндхэбэри абаа һэн Олоной хүсөөр бүтээгдэн юмэн мүнхэ байханы дамжаггүй. Мүнөө Ивалын аймагай ноугагуудаар нимэ уряа тунхаглагдайхай.

Энэ зуидаа Халюутын хүндыдэ ержэ, бэе махабадаа аргалха, амарха түхээрлэгнүүд бүтээгдэжэ эхлэхэ.

Саашадаа мүннүнэй

һомологдоходо, шэнэ байра-байшанууд бодхоогдожо байха юм.

Оршон тойронһынь, байгаацингаа элдэмнн болохо аршаан булагуудаа гамнажа, шалалаараа оролдожо ариудха, һэльбэхэ, ариудхаха, сэлбэрлэхэ ёһотойбди. Энэ болбол мүнөө үелд дэлгэржэ байһан экологини хүдэлөөнһөө эхи тагаа бэшэ, харин байгаалидаа, оршон тойрондоо тамгайгаар хандха буряад арадай эгээн пангин заншалуудай нэгэн юм.

Бүгдөөрөө оролсожо, энэ пангин заншалаа сахжа, оршон тойронһынь сэлбэрлэе, ариудхаха, аршалай!

Б.ЦЫРЕНОВ.

МЕТЛОЖИ ЗОЛОТОГО ВЕКА

Как в девятнадцатом, так и в двадцатом столетии всегда вызывал большой научный интерес выдающихся ученых-востоковедов этногенез монгольских народов, а также вопрос о прародине монголов.

В связи с этим следует упомянуть недавно вышедшее из печати интересное исследование Ардана Донсоновича Аюгархаева «Истоки» (Издательство «Буряад үнэн», 1999), посвященное этимологии и происхождению этнонимов, мифологических, этических и культурных номинаций, связанных с древнейшей историей монгольских народов, а также поискам прародины монголов.

Это — «то место, где в давние времена Чингис-хан совершал обряды, посвященные духам гор, и которое позднее было благословлено появлением святых» (Цанниг-хамбо лама Агван Доржиев. Автобиография). Вблизи находится Чингисэй шэрээ.

Новое исследование С.Ш. Чагдурова «Прародина монголов» специально посвящено поискам прародины монголов. Автор, проведя свое исследование на большом фактологическом материале, напрямую связанном с важнейшими историческими и лингвистическими реалиями, духовными ориентирами и мифами, в рамках постратической гипотезы, считает, что горная Бурятия является исконной прародиной всех монголов.

Историческое прошлое монгольских народов оставило немало затесов в дремучей глуши памяти столетий — устной и письменной, в мифах и культах слов, главное, — все это безусловно совершенствует человеческую логику, методу проведения историко-лингвистической ретроспективы, опираясь на которые автор стремится усилить систему аргументации в своем исследовании.

Для четкого понимания основной сути книги «Прародина монголов» важное значение имеет предисловие, написанное ведущим научным сотрудником ИМБит СО РАН, доктором исторических наук П.Б. Коноваловым и краткое вступительное слово самого Чагдурова «От автора». Слово двух единомышленников — археолога и лингвиста, занимающегося проблемами изучения эпохи «Гэсэр» — дал в итоге существующий результат: исключительно верную оценку и раскритику одной весьма любознательной догадки их третьего единомышленника, крупного монголиста П.Б. Балданжанова, высказанной в его фундаментальном исследовании «Altan Tobci. Монгольская летопись XVIII века». Улан-Удэ, 1970. Когда в одной упряжке оказываются три книги («Altan Tobci» историка П.Балданжанова, «Очерки этнической истории народов Центральной Азии» археолога Т.Коновалова и «Прародина монголов» лингвиста С.Чагдурова), их сила и папор, бююбие в одну точку, настолько мощные, могучи, что трудно им противопоставить другое мнение, которое будет воспринято всерьез. В самом деле: задумается над следующими цитатами из мыслей трех авторов, стремительно и цепко связывающихся в едином потоке. П.Коновалов пишет: «С.Ш. Чагдуров подошел к разгадке местонахождения мифической Эргүнэ-Куи (Эргүнэ-Хон) как филолог-

эпосовед, анализируя на солидной теоретической базе, в том числе постратического языкознания, переключку словесно-речевых номинаций эпического творчества монгольских народов, с географическими и этническими названиями околбайкальского ареала. В результате он существенно поддержал и усилил гипотезу окол(юго)байкальской локализации будущих организаторов Великого монгольского государства...»

Стало быть, предки именно бурят во главе с Борто-Чино и Гоа-Марал, жившие когда-то на территории горных районов Околанбанкаля, первыми стали называть себя монголами.

П.Б. Балданжанов пишет: «Кочевья (nutug) Борто-Чино были расположены к северо-западу от озера Хубсугул. Отсюда он перекочевал через реку Тэнгэсин гол, берущая начало у перевала Тэнгэсийн-дабаа, действительно находится к западу от озера Хубсугул. Примерно на таком же расстоянии от озера Хубсугул, только на востоке от него, берет начало река Аригийн гол, которую вполне можно резонно идентифицировать как реку Ариг ус, ибо она действительно протекает восточнее озера Хубсугул.»

«Река Аригийн гол течет вдоль хребта Аригийн шоруу, рядом с перевалом Аригийн Их Дабана» («Прародина монголов», с.85). «В Туупкинском районе у села Монды под горой Мон уула располагается долина Мон гол — «долина Мон» (любопытно, что С.Ш. Чагдуров в своей книге приводит, кроме горы Мон уула у села Монды еще три горы Мон: Мон хада — на берегу реки Зуун-Морин в Туинке, Аста Мон и Үндэр Аста Мон — недалеко к востоку от озера Хубсугул — У.Ж.Д.).

В Окинском районе, недалеко от реки Уриг гол начинается — из целых семи истоков! — река Онон, имя которой вполне резонно представлять как форму множественного числа от названия Онон (форма единственного числа). Так что во времена одного из прямых предков Чингисхана Бодончара, вполне возможно, и двигалась вниз по речке Тунгэлиг часть какого-то небольшого рода («Сокровенное сказание монголов», с.15). По «Алтан Тобчи» Мэргэн Гэгэна речка Тунгэлиг или Тунгэлиг называется Тунгригол (Тэнгэсийн гол), которая течет на юг совсем недалеко от горы Мон уула в Дархатскую котловину» (Там же, с.86).

Паряду с оронимами Монгол Дабана на р.Дюби в Оке и Монго (имя хребта к югу от реки Ехэ улан — раньше по мнению С.А. Бахлаева ее называли Оньюун гол / Онлюун гол), С. Чагдуров приводит сообщения Рашид-ад-Дина из «Сокровенного сказания» и Я.И. Шмидта из «Эрдэнийн тобчи» об имени жены Боржигадая Мэргэна Монгодзонгуа и о названии рода Монгоджин. Вот что пишет С. Чагдуров по поводу этих ономов: «Как

было ни было, эти имена можно связать только с Саянами. На берегах реки Аха между селами Хара Хужир и Хужир раскинулась довольно широкая по окинским меркам низменность площадью примерно в 10 кв. км. и называется Монгодзон!» (Там же, с.86).

В своем кратком предисловии «От автора» С. Чагдуров говорит о том, что история первых монголов по одной из легенд началась с их поголовного истребления соседями-сородичами: в живых остались только два человека — Киян и Нукуз, сбежавшие из плена. Это было неслыханное коварство родичей. Беглецам пришлось, прихватив с собой молодых жен и кое-какой скот, уйти в неприступные горы, в теснину-ущелье, откуда не было выхода. Потомки тех двух семей в течение примерно 450 лет жили привольно и безбедно, пока не размножились настолько, что им стало в ущелье тесно. И они стали искать выход. Расплавив железную гору. И затем по образовавшейся дыре вышли на долины гор и степей. Об этой легенде писали многие как о легенде монголов и тюрков. Рашид-ад-Дин со слов Бодона Чинсана

развития семантики», который, по моему, является связующим звеном между школой палеонтологического анализа академика Н.Я. Марра и постратической школой В.М. Иллич-Свитыча (школой внешнего сравнения дальнеродственных языков).

В заключение хочу остановиться на одном моменте, на что С. Чагдуров заостряет внимание читателя. В своем заключении он пишет об эпохе Чингисхана следующее: «Если итальянец Марко Поло еще в конце XIII в. выразил свое искреннее и глубокое сожаление по поводу незавершенной до конца миссии императора-мироворца, этого, по его

Мон хада на берегу р.Зуун-Морин

«И пожалуй, главное, к чему пришел С.Ш. Чагдуров в своем исследовании, — это его собственная аргументация существующего в литературе мнения о тождестве потомков легендарных Кияна и Нукуза из Эргүнэ-Куна, принявших имя «монгол», с теми, кого позднее стали называть бурят — монголами, затем бурятами» (стр.4). П.Коновалов.

Долина Монголожой (названа по имени жены одного из прямых предков Чингисхана — Борджигудая мэргэна)

Нүхэн-Дабан (Здесь по преданию потомки Кияна и Нукуза, прожив 450 лет, во главе с Борто-Чино вышли из теснины Эргүнэ-Куи (Эрхүү-Нэхүи).

словом, «безукоризненно честного человека и мудреца» и если через несколько лет после него француз Жуэвильял подобрал еще большего накала топлива в костер всеобщей признательности и доверия к императору-мироворцу и его преемникам со стороны духовных авторитетов Западной Европы, то сегодняшняя французская ориенталистика в лице Жапа-Поля Ру во всеоружии фактов заявляет, что именно эпоха Чингисхана обеспечила человечеству невиданный до того подъем всеобщей материальной и духовной культуры, наступление нового времени, эпоху подлинного «царства терпимости», т.е. говоря на языке нынешних политиков, эпоху плюрализма и мирного сосуществования народов... И это обязывает меня обратиться свой взор в прошлое и выразить восхищение тем предвидением итальянского путешественника Марко Поло и французского историка Жуэвильяла, первыми достаточно определенно заявивших в свое время о монголах эпохи Чингисхана не столько как о завоевателях, сколько как о миролюбивых, прямых приверженцах свободной торговли, а также дружбы и согласия между народами. Такой поистине великой эпохе, дань которой воздали позднее историки Запада, назвав «Золотым веком», «Идеальным царством», «Рах томологит» (миром монголов, монголоферой), не было в истории ни до, ни после нее (См. об этом: Jean Paul Roux. Histoire de l'empire mongol. Paris. 1993. с.21-23).

В заключение считаю нужным отметить, что автор исследования, обращаясь к легендам и преданиям разных народов, к данным историко-этнографическим и археологическим памятникам, к показателям топонимики и фактологических данных монгольских летописных памятников и к высказываниям выдающихся исторических личностей, сумел доказать гипотезу о местонахождении прародины монголов. Смелость, свежесть гипотез, предложенных автором, доказательство, основанное на комплексе знаний истории, археологии и методике применения историко-лингвистической ретроспективы — все это вызывает огромный научный интерес историков, лингвистов, культурологов, эпосоведов всего мира.

Улы-Жаргал ДОНДУКОВ, доктор филологических наук, профессор БГУ.

МЭНЭ НОМУУД

Нүүдэй үедэ номой дэлгүүрнүүдтэ шэнэ номууд олошорхоор. Түүхын, хизаар ороноо шэнжэлэлгын, уран зохёолой... Юрэдөөл, арадаймнай оюун ухаанай булаг бурьялжал байна. Энэ удаа ондоо хэблэлээр гараһан гурбан ном тухай тобшо мэдээ толилхоннай.

«УРЖИН ГАРМАЕВ»

Иигэжэ нэрлэгдэһэн һонин, удха түгээдэр түүхэтэ номые Хитадай Шэнжээн нютагаһаа ерэнһэн аддар суута япон генерал Уржин Гармаевай басаган Санжидмаагай наһанай нүхэр Дашын Сэдэб найруулан бэшэжэ, Буряад Республикын нуралсалай болон эрдэм ухаанай министерствын «Бэлиг» хэблэлээр барлан гаргаһан байна. Энэ номые хуушан монгол хэлэнһээ оршуулагша, уран зохёолшо Самбу Норжимаевич Норжимаев шэнжэлэн, хэблэлдэ бэлдэлсэбэ.

Бэлигма ОРБОДОЕВА.

Буряад арадай түүхэдэ өөрын онсо һуури эзэлһэн бэлигтэй хүбүүдэй нэгэн байһан Уржин Гармаевай түрэнһөөр 110 жэлэй ойдо зориулагдаһан хэмжээ ябуулгануудта (ВАРК-ын хүтэлбэри дорой эмхидхэгдээ) зориулагдаһан номой авторын элрхэйлэн бэшэһэн дурсалга соо ганса геройн намтар, ажабайдал үгтэнхэй бэшэ, мүн 1939 ондо болоһон Халхын голой байлдаанай, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай, Японтой тэмсэһэн түүхэтэ үзэгдэлүүд, Манжуурай хэлсээн, түрэлхидэнь ажабайдал, хүүгэдэнь дурсалганууд уншагдаһан һонирхол татаһа.

харахы бодоогүй болоно...», - гэжэ Улаан Баатарта ажаһуудаг Дашинима хүбүүниинь дурсана... 2000 хэнгээр барлагдаһан, газаа талаһаа хайхан зурагтай (уран зурааша Д.Т.Олоев), олон тоото фото-зурагуудтай энэ ном уншагдаһан, түүхэшэдэй, оюутадэй халуун анхарал татаха байһандань этгэнэбди. Түүхын мэдэгдээ, элрүүлэгдээгүй «сагаан толбонуудые» шэнжэлэн бэшэһэн, хаяхан наһа бараһан Дашын Сэдэбэй түрэл гаралдань, хани нүхэр Уржинэй Санжидмаада, хүүгэдэнь олоной зүгһөө баяр баясхалан хүргэхэ байһабди. ВАРК-ын байгуулагдаһаар 10 жэлэй ойн хүндэлэлдэ энэ ном арадаймнай бэлэг болгон бэлдэгдэһэниинь урмашамаар.

МАНАЙ ҮЕ САГАЙ ХҮНҮҮД ТУХАЙ

Иимэ гаршагтай Николай Галдановой очеркнүүдэй ном үнгэрһэн жэлэй хуушаар нара хараба. Николай Батомункуевич Галдановой ороо ажалда аша үрэ ехэтэйгээр хүдэлһэн, республика соогоо мэдээжэ болоһоор үнинэй. Николай Батомункуевич хэбэд номхон Хэжэнгын, булгаар баян Баргажанай аймагуудай ажалша бүхэриг хүнүүдэй оролдосото хэрэгүүдые уран үгөөрөө бэшэжэ, одото замдань хүргэлсэһэншые хүнүүдэй нэгэй байха. Аха нүхэрнай дүшэ гаран жэл соо аймагай газетнүүдтэ хүдэлмэрлэхэдөө, бүхы шатануудыень дабаһан байна. Николай Батомункуевич бэрхэ журналист байхаһаа гадна, эртэ урдын оюун ухаан бодолой наадан - шатараар ехэ һонирхоход хүн юм. Тэрэ шатараар болоһон республикын, зонин, мүн Бүхэсоюзна, Бүхэроссин мүрысөөнүүдтэ эдбхитэйгээр хабаадажа, һайн үрэ дүнгүүдые туйлаһанайнгаа түлөө мастерта кандидатдай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн гээд онсолхо хэрэгтэй.

Николай Батомункуевичэй энэ ном соо элдэб үедэ бэшэгдэһэн 14 очерк оронхой Журналист герой шэнжэнүүдые, ажалтай үрэ дүнгүүдые шадамар бэрхээр харуулаһа гадна, оршон тойронхой байгааһин ямар нэгэ үзэгдэлые уран гоёор жэнжэни буряад хэлээр зураглан бэшэдэг гуримтай. Энэ номые залуу уран зурааша Семен Суворов шэмэглэн гоёогоо. Тус номые «Хэжэнгын гол» газетэ баруун редакторын Б.Дугаров, техник редакторын Д.Цыденова, корректорын Г.Дугарова, операторын О.Радаева.

Манай үе сагай түрүү ажалшад, эрхим хүнүүд, эрэлхэг зоригтой сэрэгшэ тухай шэнэ ном соогоо бэшэһэн мэдээжэ журналист, публицист, бэлигтэй шатаршан, Россин болон Буряад Республикын соёлой габыята хүдэлмэрлэгшэ Николай Батомункуевич Галдановта зохёохы ажалай үшөө амжалтатай, ажабайдалда жаргалтай элүүр энхэ ябахыень үнэн зүрхэнһөө хүсэе!

Далай ХУБИТУЕВ

АРАДАЙМНАЙ АЛТАН ДУҢАЛНУУД

(Бэлигтэй багша Б.Х.Ж.Цырендоржиевагай бэшэһэн «Хүн болохо багаһаа» гэнэн ном тухай)

Буряад арадайнгаа ёһо заншалнуудые олондо хүргэхэ, залуу үетэндэ, хурагшадтаа ойлгуулаха, элинсэг хулинсагайнгаа хадагалжа ябаһан ёһо гуримда, аман үгын баялнгта үхибүүдые хургаха гэнэн һонин үүргэ бэрдүүлжэ байһан бэлиг талаантай багша, хайхан эсдхэлтэй эхэнэр, энхэргэн ажы байһан Буда-Ханда Жигмитовна Цырендоржиевагай бэшэһэн «Хүн болохо багаһаа» гэнэн ном ехэ гүнзгий удха шанартай ном болоо.

Энэ гүн удхатай, гүнзгий бодол түрүүлһэн, хүмүүжүүлгын ажал хурагшадтаа, этнографин баян жэшээнүүдтэй, түүхэтэ ном Буряад Республикын нуралсалай болон эрдэм ухаанай министерство («Бэлиг» хэблэлээр) хаяхан гаргаба.

Урида хэлэгдэхэ үгэнүүд соогоо автор иигэжэ бэшэһэн байна: «...Арадай педагогико хадаа хүнэй байгаалитай холбооо нягтаар баримтална, үе сагта элэхэгүй хургаал заабари байгуулжа шадаа...». Эсэгэ хүниие гомдохообол, Сүмбэр уула хэмхэрхэ, эхэ хүниие гомдохообол, һүн далай шэргэхэ» гэшэмнай аха захаяа, эхэ эсэгээ хүндэлжэ ябаха гэнэн удхатай хургаал ха юм. Үнэн дээрээ дээдэ үсын зонин хүндэлжэ, доодо үсые хамгаалжа, аршалжа ябаггүй һаа, уг дамжуулган таһаржа, таһалдажа болохо болоно. «Хүн ахатай, дэгэл захатай» гэшэмнай эндэхээл эхитэй. Багашуулые эрид шангаар, хурса һанаа бодолтойгоор, эрэлхэг, омог дорюунаар хүмүүжүүлхые оролдоход һэн. Эдэ хургаалнууд урда холын саһаа буряад арадай дунда

үргэнөөр гараһан, бэшэгдээгүй ойлгомжо, заршам болоно...» гэжэ тайлбарлаһан бэлигтэй багшын ном соо нарайһаа эхилээд бүдүүн хүн, аха зах болохо хүртээр сахиха ёһо гуримууд, хүбүүдэй, басагадай хургаалнууд үгтэнхэй, «Саарһан шубуун зохоолһоо», «Бэлигүүн удхатай, аша тунатай заабаринууд эндэ бии. Һонирхомоор зүйл гэхэдэ, бурхан шажанай аша тунһе хүүгэдэингээ хургаалда хэрэгдэхэ тухай эндэ хэлэгдэнэ. «Арадай хэлэхэн үгэнүүд соо Алтанай дуһалнууд байдаг юм» гэнэн мэдээжэ уран зохёолшо Х.Намсараевай үгэнүүд энэ номой гол удхые тайлбарлаһа. «Буряад үнэн» газетэмнай

Бэлигма ОРБОДОЕВА

ХҮНДЭ ЭХЭНЭР

Хоёр буряад хүбүүд Баруун Жууда ном шудалаад, Буряад орондоо бусажа ябаба. Нэгэниинь ехэ бэрхэ эмшэн болоод, нүгөөдэнь гурбан зуун талын ганса модондоо һуугаад, гурбан зуун уһа горхонтой эхиндэ һуугаад, гурбан зуун үхээр гээрэ һуугаад, Лүйжэни номые үзэжэ дүүргээд, хүсэд һайн жоодшо лама болоод ябаһан хоёр байгаа!

Тэрэ зангаа хуурсагынь онгойлгоод хараһаниинь залуухан эхэнэр хэбтэжэ байба. Харахада, бүдүүн, хүндэ ябаһан яһатай. Эмшэн нудалын баряад хэлэбэ: - Заахан нудалтайхан байна, түрэхэе байһан эхэнэр аһааг, ехээр сошоо юм байна. Эхынгээ сошоходонь, умай соохи үхибүүниинь адли сошолсоод, голынь адхашоод байна ёһотой. Энэ эхэнэрые абараа һаа, хоёр хүнэй наһа абарха байһабди. Эмшэн хүн хадаа манхаттай эмтэй, бүхы хэрэгсэлүүдтэ бултынь абаад ябаһан байгаа. Алтан жэбэрдэггүй... Тиймэ тула хүнэй бэсгэ жэбэржэ, тойбо татахагүй гэжэ алтан зүүтэй ябадаг байгаа. Тиймэ зүүтэй гаргаад, эмшэн хэлэбэ: - Заа, энэ зүүгээр хадхаламни. Үхибүүниинь баруун гарай алганын ара талынь тудаха ёһотойб, тудаа һаамни, адхашаһан гарынь табигдажа, энэ эхэнэр амлха ёһотой.

Эхэнэрэй шорган талаһань зүүгээрээ хадхадхидба. Тийхэдэнь эхэнэрынь «залд» гэнэгдэл болоод, амлһан шэнги болобо. Нудалын шапгаадаг, заа заахан амлжа эхилэбэ. Ламанар эм домоо уулгаад, эхэнэрые хүл гээрэнь гаргажа хүнгэрүүлэбэ. Үхибүүниинь гарахадаа, алганынгаа ара талада заахан улаан толботой байба. Эхэнэрэй шоргань хураад, үхибүүсень абаад, гэртэнь ошобод. Эрхэдэнь гэбисхэр, хубсана хунарынь газаа гаргажархихан байгаа. Шара дэгэлтэй ламанар тараал хэжэ байһанаа, тэгэ ерэжэ ябаһан улаадые харахалаараа эшээд, тэрельжэ ябашаба. Эхэнэрэй гэртэхин ехээр хухижэ, хоёр ламанарта ехэ баяр баясхалан хүргөөд, харгы замдань үдэрлэһэн юм гэсэгдэ. (Энэ домог түүхые Банзаа Доржын Пүрбэ нютагайнгаа Нямын Шойдон гэжэ үбгэжөөлһөө февраль нарада, 1960 ондо бэшэжэ абаһан түүхэтэй).

«Нютагай домогуудһаа» гэнэн конкурсы

ШАРА ЗУРХАЙ

Хитадай шара зурхай гэшэ ямаршы юмые таажархидар байһан юм ха. Нэгэ хаанай басаган хадамда гараха болоод, олон хүн һаһаашархалан байгаа. Тийхэдэнь тэрэ хаан хэлэбэ: - Минин басагые абаха гэнэн хүн аб адлиханууд галан долоон басагад сооһоо танижа абаха ёһотой. Хурьгэн болохо хүбүүниинь сэгэн байгааг, дуугайһанаар хаанай хүлһэншэ басаганһаа хураба. Тэрэнь хэлэхыше һэм, тэгэ хитадай шара зурхай гэшэ ехэ сэгэн юм, ягаашые һаа, юушые хээ һаашини мэдэжэрхихэ гээд, хаанай басаганай тэмдэгүүдые хэлэжэ үгэбэгүй. Тийхэдэнь тэрэ хүбүүн гүнзгы гэршын нүхэ малнуулаад, тэрэ нүхэн соогоо хүлһэншэ басага хуулаба. Нүхэн гээрэнь тогоогоо

табиад, тогоон соогуураа зурхай сорго гаргуулаба. Хүлһэншэ басаганшын зэг соргоор ханай басаганай тэмдэгүүдые хуу хэлэжэ үгэбэ. Таагдахагүй гэжэ һаһаһа басаганайнгаа таагдаша хадань, хаан гайхаад, шара зурхайгаа зургуулаба. Зурхайнь хэлэбэ: «Газар дорһоо зэг хушуутай шэрэм гүзээтэй һамган хэлэе». Тийгэжэ хэлэхэдэнь, хаан уурлаад: «Шара зурхайнгаа номые тиимэ юумэ гэжэ юу байха һэм, худааар хэлэнэ», гэжэ, таһа татаад галдажа байба. Улаа зон байһанаа арал гэжэ шара зурхайн нэгэ хэдэ таһархайе баржа абаһан мүнөө болоһон ламанар үзэ үзэжэ юм гэнэн түүхэтэй. (1960 оной хабар нютагайнгаа үбгэжөөл, урдандоо лама ябаһан Нямын Шойдонһоо бэшэжэ абтаһан). Нина АРТУГАЕВА

XVII ЖАРАНАЙ САГААГШАН ТҮМЭР МОГОЙ ЖЭЛ

ХАБАРАЙ ДУНДА САГААГШАН ТУУЛАЙ ҮАРА

Буряад литэ	2	2	3	4	6	7	8
Европын литэ	26	27	28	29	30	31	1
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Лара понед	Мягмар Марс вторник	Лабда Меркури среда	Пүрбэ Юпитер четверг	баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран воскр
Үнгэ Үдэр	шара хулгана	шаргаган үхэр	сагаан бар	сагаагшан туулай	хара луу	харагшан могой	хүхэ морин
Мэнгэ	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара	4 ногоон
Лүүдал	уһан	уула	могон	хиш	гал	шорой	түмэр

РАССТРЕЛ В БАМЬЯНЕ - РАССТРЕЛ ТЫСЯЧЕЛЕТΙΑ

Талибы совершили акт вандализма - уничтожили один из исторических и культурных ценностей мирового наследия, статуи Будд.

Культовые сооружения - церкви и дацаны со всеми своими содержаниями - нами уничтожались не в столь давнем прошлом, поэтому мы не имеем больших моральных прав упрекать талибов, указывать им. Уничтожение реликвий продолжается у нас и поныне.

Я с сожалением констатирую, что мои земляки, атеисты и буддисты вместе и дружно растащили для фундаментов своих домов древнейшие камни девяти исторических памятников. По тем большим белым камням, геометрически правильно сложенным вокруг древних курганов, времен, надо полагать, гуннской цивилизации, я в детстве бегал и играл со сверстниками. Они воспеты в произведениях Дондока Улзытуева и Цырен-Дондока Хамаева. Сейчас трудно разыскать в окрестностях Шибуртуя даже каменные фундаменты тех древних мегалитических сооружений, зримо и трепетно связывавших нас с отшумевшими веками и тысячелетиями, с иной культурой. Это ли не варварство и вандализм моих земляков, не желаящие видеть ничего дальше собственного носа ради личных благ?

В «Дүхэриге» за 16 и 30 сентября 1999 года, в публикации «Новый взгляд на науку, экологию и палеоофологию на пороге XXI века» я указывал точные по высоте размеры всех пяти колоссальных статуй у Бамьяна, включая и те две самые высокие, ныне именуемые Буддами, расстрелянные афганскими талибами. Я отмечал, что они не являются творениями современной человеческой расы, что они созданы атлантами и изображают, кроме последней, пятой статуи, эфирных, доисторических людей.

Е.П.Блаватская в «Тайной Доктрине» дала подробное описание и обоснование этих статуй.

Все пять фигур, включая расстрелянные, самые высокие в 52 и 36 м, величаны были в скале в натуральную величину в назидание будущим поколениям, напоминая им, какие эволюционные превращения прошло человечество.

Готама Будда был индусом, арийцем, распространение буддизма

в основном шло на северные страны. В Центральную же Азию, в частности, к подножию Кох-и-Баба, относящемуся к горной цепи Гиндукуша, буддийские монахи пришли в первом столетии новой эры.

К тому времени в долине уже стояли высеченные в огромных скалах эти фигуры. Три из них, стоявшие в колоссальных нишах при входе в их будущее обиталище, монахи покрыли глиной и поверх старых вылепили новые статуи, долженствовавшие изображать Владыку Татхагата. Внутренние стены ниш покрыли яркой живописью человеческого изображения. Священное изображение Будды было в каждой группе. Эти фрески и орнаменты, напоминающие византийский стиль живописи, являлись благочестивою работою монахов-отшельников, так же, как и некоторые другие меньшие фигуры и орнаменты, высеченные в скалах. Их видел знаменитый китайский путешественник Люань-Цзан при посещении им Бамьяна в седьмом веке. Он, описывая колоссальную статую, пишет, что «блеск золотых украшений, покрывавших статую» в его дни, «ослеплял взоры», но от такой позолоты не осталось ни следа в наши дни. Складки одежды, по контрасту к самой фигуре, высеченной из скалы, сделаны из гипса и вылеплены поверх каменного изображения. Исследователь Тальбот, сделавший наиболее тщательное исследование, нашел, что складки эти принадлежат к гораздо более поздней эпохе. И потому статуя относится к несравнению более древнему периоду, нежели время буддизма.

Статуи видели воины Чингис-хана, но не тронули их, хотя до последнего камня разрушили город Джулжул, частью которого являлся Бамьян. Статуи не посмели разрушить ни орды Тимура, ни воины Надир-Шаха. Творения рук не людей нашей расы выдержали бесчисленные века, тысячелетия, великие природные катаклизмы. И вот люди нашего тысячелетия, нашего века, наших дней разрушили их.

По космическим законам, разрушение это - всегда начало зарождения нового. Но каковым окажется это новое, добрым или худым, увидим очень скоро.

Валерий ДАБАЕВ.

Гарагай 2-то шэнын 2 (мартын 26).

Шара хулгана, 1 сагаан мэнгын, уһанда һуудалтай үдэр. Хутагын хурса үдэр. Бурханда мүргэхэ, бурхан, сахюуса, тэнгэри, лусууд тахиха, Аюушын һахил хүртэхэ, буянай хэрэг үйлэдэхэ, дасан (дуган), бурханай хүрэг арамнайлаха, абаһанаа бусааха, сангарил хураха, маани сахиха, даллага абаха, хэшэг уриха, эм, аршаан найруулаха, тушаал эзэлхэ, аргаламжада орохо, хуули тунхаглаха, сүүдэй шиндхэбэри гаргаха, гэрэй һуури табиха, гэр бариха, шэнэ газарта буса түхээрхэ, нүүхэ, ламые золгохо, муу үйлэ буруудхаха, худалдаа наймаа хэхэ, бэри буулгаха, һаһа барагшые үдөөлхэ, мэтын үйлэ үүдтэ һайн. Зүгөөр ехэ уһа гаталха, загана бариха, шуһа ханаха, төннэхэ, хутага хурсадаха, зүүгээр хадхуулаха, улай гаргаха, үхибүү хүүдэ оруулаха, бага хүүгэдые гэрхээ холо эльгэхэ, үхибүү үргэжэ абаха, дошхон газар ном-годоххо, дайсание дара-лаха, хүн дүрсөө аадаха, хубсаһа эсхэхэ, шэрдэг бурихэ, шэнэ хубсаһа үлдэхэ, замда гараха мэтын үйлэ үүдтэ тэбшэ-тээр.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, хэрүүл шууян гараха, тэмсэл болохо.

Гарагай 3-да шэнын 2 (мартын 27). Энэ һарада шэнын 2-ой үдэрнүүд дабхасалдаба.

Харагшан үхэр, 9 улаан мэнгын, хада уулада һуудалтай үдэр. Туулай һарада үхэр үдэр төхөөл-оходоо, модон хохи, тон муу гэгдэдэг. Тинмэһээ шимэ үдэр алибаа һайн үйлэ хэрэг үйлэдэлтгүй.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, хэрүүл шууян, тэмсэл болохо.

Гарагай 4-дэ шэнын 3 (мартын 28).

Сагаан бар, 8 сагаан мэнгын, модондо һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бурхан, сахюуса, тэнгэри, лусууд тахиха, хүндэлхэ, сан табиха, дасан (дуган), мүргэл шүтэһэй бусад зүйлүүдые арамнайлаха, замда гараха, нүүхэ, даллага абаха, хэшэг дуудаха, тээгтэ, зурхайда һураха, юумэ худалдаха, худал-

дажа абаха, аршаанаар бөөс ариудхаха, түрэлхи-дэн хоорондо холбоо бэхижүүлхэ, хани нүхэдэй аша туһада түшэхэ, тангаригаа болуулаха, модо һуулгаха, дайсание болон ада шүдхэр дараха мэтын зүйл-нүүдтэ һайн. Гэбшые худаг малтаха, хүншүү хөр-боһо гаргаха, бэлбэһэй хүнэй бузарта ойртохо, тангаринг үргэхэ, модо отолхо, бэлэг үгэхэ, мал үүсэхэ, эд хүндэ үгэхэ мэтын үйлэ үүдтэ сээрлэхэр.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абахада, баян болохо.

Гарагай 5-да шэнын 4 (мартын 29).

Сагаагшан туулай, 7 улаан мэнгын, хиндэ һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бурхан, тэнгэри тахиха, тангын таршинуудые уншаха, дасан (дуган), су-барга, бурхан арамнайлаха, Наранда, һарада, бусад юртэмсэнүүдтэ шүтэхэ, аршаанаар бөөс ариудха-ха, гал мандал хэхэ, ном номнохо, хараал дараха, абаһанаа бусааха, хариула-ха хэхэ, аргаламжада хүнине оруулаха, түрэлхидэй хоорондо холбоо бэхижүүлхэ, хани нүхэдэй аша туһада түшэхэ, гэрэй һуури табиха, юумэ худалдаха, худал-дажа абаха, тушаал эзэлхэ, эм найруулаха, бэшэг ном-мой үйлэ үйлэдэхэ мэтын үйлэ үүдтэ һайн. Гэхэтэй хамта мал үүсэхэ, хэрл-дэхэ, хоорондоо дайсад болохо, хүншүү хөрбоһо гаргаха, тангаринг үргэхэ, тээрмэ бариха, лусууд та-хиха гэхэ зэргын үйлэ-нүүдтэ муу. Һаһа бараһан хүн тухай, бэри тухай асуу-далнуудаар дасанда хан-даха шуһаала.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, бэшин юрэхий тамир һайжарха.

Гарагай 6-да шэнын 6 (мартын 30). Энэ һарада 5-най үдэр үгы, забһарлаба.

Хара луу, 6 сагаан мэн-гын, галда һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бурхан, сахюуса, тэнгэри, лусууд тахиха, нүгэлөө намаан-шалха, хяһа гаргаха, һаһа утадхалгын ном уншуулаха, даллага абаха, хэшэг буян дуудаха, эм найруулаха, дасан (дуган), мүргэл шү-тэһэй бусад зүйлүүдые шэнээр бодхоохо, шэнэ гэр бариха, шэнэ газарта түб-хинэхэ, гэрэй һуури табиха, дайсание болон ада шүдхэр зайлуулаха мэтын үйлэ үүдтэ һайн. Харин

юумэ бузарлаха, хүнине үзэн ядаха, шуһа ханаха, төннэхэ, мал үүсэхэ, гэрхээ хэрэглэл, мал гаргаха, хони хүндэ үгэхэ, шууялдаха, хоорондоо хэрэлдэхэ, онгосо, һала дархалха, хүүргэ бариха, тээрмэ түхээрхэ, хүрһэ зөөлэрүүлхэ, хүнине ту-ляаха мэтын үйлэ үүд сээртэй.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, хүнэй зүһэ шарай һайжарха.

Гарагай 7-до шэнын 7 (мартын 31).

Харагшан могой, 5 шара мэнгын, шоройдо һуудалтай үдэр. Бим-банарма барилдагатай үдэр. Бурхан, сахюуса, лусууд тахиха, ном номнохо, дасан (дуган), су-барга арамнайлаха, даллага абаха, һаһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, морин, сар һургаха, мал үүсэхэ, үбинэ аргалха, ада шүдхэр, һаад тодхор, эльбэ дараха, тангаригаа болуулаха, үрһэ тариха, бүтэл зо-хеол үйлэдэхэ, эд бараа абаха мэтын үйлэ үүдтэ һайн. Харин эд зөөри, мал ондоо тээшнэ үгэхэ, зам-да гараха, газар малтаха, шулуу шорой хүдэлгэхэ, худалдаа наймаа хэхэ, гэрэй һуури табиха, шэнэ газарта буса түхээрхэ, эм найруулаха, гүрэм уншуулаха, засагаа хэрэгл-эн, хүнине доромжохо, нүүхэ, тэнгэри тахиха, шуһа ханаха, төннэхэ, шэнэ хубсаһа үлдэхэ мэтын үйлэ үүдтэ сээр-лэхээр. Бэри тухай, һаһа бараһан хүн тухай да-санһаа асуугты.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, үбинэ хүрэхэ.

Гарагай 1-дэ шэнын 8 (анрелин 1). Дүйсэн үдэр. Отошын, Дара-эхын, Маха-Галын үдэр.

Хүхэ морин, 4 ногоон мэнгын, түмэртэ һуудал-тай үдэр. Дашанимын болон Бальжинимын даб-хасалдаһан, маша һайн үдэр. Илангаяа, бурханда мүргэхэ, зальбарха, үгэл-гэ үгэхэ, бурхан, лусууд тахиха, эм найруулаха, тушаал дааха, дасан (ду-ган), субарга, сэргэ бур-хан бүтээхэ, арамнайлаха, даллага абаха, зарга шиндэхэ, муу үйлэ үү-дые болуулаха, тангаригаа болуулаха, модо отолхо, эм найруулаха мэтын үйлэ үүдтэ һайн.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, һаһан ута болохо.

«САГААН ТЭРГЭ» НҮХЭДӨВ СУГЛУУЛБА

1968 онгоо Буряад орондомнай хургуулин хүүгэдэй дунда «Сагаан тэргэ» гэхэн республиканска мурьсөөн үнгэргэгдэдэг түүхэтэй.

Байгша оной мартын 15-18 үдэрнүүдтэ ээлжэлт мурьсөөн боложо, 16 команда эндэ хабаадаа.

7 шагаһаа бүридэһэн швейцарска гуримар үнгэргэгдэһэн энэ мурьсөөндэ Улаан-Үдэ хотын 24-дэхи гимназиин команда түрүүлжэ гараба. 25-дахи хургуулин, 27-дохи лицейн шатаршад удаадахи шангай хууринуудые эзэлээ.

14-дэхи гимназиин Саяна Бальхаева хүбүүдэй 1-дэхи хюлгэ дээрэ наадахадаа, 1-дэхи хуурида гараба. Энэл хургуулин шаби Вика Доржиева мүн лэ хүбүүдэй 4-дэхи хюлгэ дээрэ наадаад, түрүүлһэн байна. 2-дохи хюлгэ дээрэ 25-дахи хургуулин шаби Олег Бадмацыренов амжалта туйлаа. 3-дахи хюлгэ дээрэ 14-дэхи гимназиин Денис Зубарев түрүүлээ. Басагадай хюлгэ дээрэ

Хурамхаанай аймагай Барханай дунда хургуулин хурагша Чимита Раднаева 1-дэхи хуури эзэлбэ.

Борис БАЛДАНОВ.

Гомбо САМБЯЛОВАЙ фото.

«АЛТАНХАН МҮШЭДҮҮД» ЯЛАРНА

«Алтанхан мүшэдүүд» гэхэн эстрадна дуунай конкурс жэлһээ жэлдэ мэдээжэ боложол байнхай. Эхин шатын мэргэжэл олгуулагдаг хуралсалай эмхинүүдэй талаан бэлигтэй хүбүүд, басагад энэ конкурсдо хабаададаг наа, мүнөө жэл түрүүшынхиеэ дунда хургуулин бэлигтэйшүүл хабаадаба.

Конкурсын гол зорилго хадаа шадамар бэрхэ, дуулажа, хатарша дуратай эдиршүүдые элирүүлжэ, наһанай уужам харгыда гарган, дүнгэхэ болоно бшуу. Уран найханай, мэргэжэлтэй хургуулинуудай хүсөөр хэды олон дууша, хатарша үетэн урган гаранаб. Жэлһээ жэлдэ шэнэ нэрлүүд,

огторгойн мүшэдүүл яларан сасарнал.

Мүнөө жэл 78 алтанхан мүшэдүүд хонгоо хоолойгоо дэлгэн, дуунайнгаа жэгүүртэ татаба. Хоёр үдэрэй туршада мурьсэжэ, финалда 30 дуушад гараа. Жюрийн ажал хүндэхи байбашье, нэгэн дуугаар хэлсэжэ, мэргэжэлтэ училищид, дунда хургуули гээд амшдань сэгнээ.

Мэргэжэлтэ училищинуудай дүнгүүд. Сэлэнгийн 22-дохи училищин Оля Недорезова Гран-придэ хүртэжэ, түрүүшын хуурида 12-дохи кооперативна лицейн хурагша Катя Валовик гараба. Хоёрдохи шанда Онохойн 21-дэхи училищин оюутад Баир Бальжиев, Оля Квашина гэгшэд хүртэбэ.

Түмэр харгын 1-дэхи лицейн шаби Мария Булгатова гурбадахи хуури эзэлһэн байна.

Дунда хургуулинуудай бүлэг соо Улаан-Үдын 32-дохи хургуулин хурагша Саяна Аюшеева илажа, Гран-придэ хүртэбэ. Республиканска 1-дэхи лицей-интернадад бэлигтэй хүбүүн Арсен Хашишов түрүүшын хуурида гараа. Хоёрдохи шан 26-дахи хургуулин шаби Надя Тютрина абажа, гурбадахи шан Яруунын Нарханын дунда хургуулин Оюна Мункожаповада хүртөө.

Булганда дипломууд, гарай бэлэгүүд барюулагдажа, урагшаа давшан, эдэбхитэй, зоригтой ябахыень найхан үгөөрөө ахатан үрээбэ.

Ц.НАДЦАЛОВА.

ХҮНДЭ ҮБШЭНГЭН ГЭМСӨХЫН ТУЛА

Манай республикада уушханай ханяаданай үбшэндэ нэрлэгдэһэн хүнүүдэй тоо үдэр бүри олошорно гээшэ. Тийгэжэ Россия регионүүд сооноо энэ талаар гашуудалтай 2-дохи хуури эзэлнэ. Тиймэһээ Буряад орондомнай энэ хүндэ үбшэнтэй гэмсөхын тула мартын 24-нөө апрелин эд болотор габшагай нара эмхидхэгдэнэ. Энэ хэргитэ республиканска бюджетһээ 200 мянган түхэрнэгомолгодо.

Габшагай харын үедэ республикнай ажа-хуурида флюорографи түлбэригүигоор гараха

аргатай. Тухай флюорографин машинануууд эгээл холо шотагуудта хүрэхэ юм.

Энгэһинэ гадна мартын 24-дэ Буряадай телевизид телемарафон үнгэргэгдэхэ. Эндэ суглуулгадан мүнэн зөөри туберкулез үбшэндэ нэрлэгдэһэн үхибүүдтэ эльгээгдэхээр хараалагдана.

Тийгэжэ алишье шатын хуралсалай гугамтануудта олон тоото хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэхөөр хүлээгдэнэ.

Борис БАЛДАНОВ.

Байгша оной апрелин 6-най үдэр Гүнхэнэй аймагай Хойтоогол шотагай музейн нээгдэһээр 10 жэлэй ойн баяр үнгэргэгдэхэнэ. Энэл үеэр Хойтооголоо уг гарбалтан зонон уулзалта болохо юм. Дэмбэрлэгэй энэ хэмжээ ябуулагда мүнхэнэй туһаламжа үзүүлхыень Гүнхэн шотагаһаа урган гараһан зонине уряалха байнабди.

Хаяг: Гүнхэнэй аймаг, Хойтоогол шотаг, Шобонова Елизавета Лопсоновнада.

24 марта в 12 часов в спортивном зале Книжининской ДЮСШ стартует третий традиционный турнир по национальной борьбе, посвященный памяти абсолютного чемпиона "Сурхарбана - 92", мастера спорта СССР Аздара Гончикжапова.

Отъезду участников на автобусе 24 марта в 8 часов утра от гостиницы "Бурятия". Оргкомитет.

Соёлой һонин

ПОЭДТЭЙ УУЛЗАЛГА

Тэмэндэ Яруунын аймагай Нархатын түбэй библиотекэ с поэт, журналист Цыренжаб Бадмаевтай һонин уулзада эмхидхэгдэһэн байна. Эндэ аймагай библиотекын хүдэмэриилгэ Ж.П.Садажапова, Б.Х.Б.Доржиева, А.М.Митынова, Тулууун библиотекарь В.В.Доржиева, Шэрэнгийн Э.Н.Этигилова, «Булаг» гэхэн литературна нэгдэлэй гэгшүүд Э.Д.Будаев, Д.Н.Х.Халхар, Ц.Р.Цырендоржиев, Д.О.Ж.Доржиев, Б.Ц.Номтоев гэгшэ хабаадаба.

Поэдэй зохоёхы замда ехэ туһалһан мэдээжэ уран зохоол Социалист Ажалай Герой Ц.Н.Номтоевой «Шагжын хула» гэгшэ номые бэлэг болгон Б.Ц.Номтоев барюулаа. Аймагай библиотекын коллектив (директор И.Б.Жалсанова) буряад хэлэ, литературн хүгжөөхэ зорилготойгоор уншагдагшад һонин уулзада үдэшнүүдые үнгэргэжэ байдаг гэжэ тэмдэглэхээр.

БЭЛИГТЭЙШҮҮЛЭЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

Найхан Улаан-Үдын Н.Бестужевай нэрэмжэтэ ород драматичес театрта Россия соогоо мэдээжэ болоһон драматург Степан Лобозеровой шэнэ пьесэ («Семейный портрет с дензнаками» гэхэн жүжэг) харуулагдажа, үглөөдэрһын бэлигтэй зохоёолһо бенефис болобо.

Тийхэдэ оперо болон баледэй академическэ театрта опера шадабаритай хүгжэмшэн В.Зонхоевой (фагот) ойн баяр зориулагдаһан үдэр эмхидхэгдэжэ, артистие суг хуудад нүхэдынь, соёлшод, искусствын ажалшад халуунаар амаршалаһан байна.

АМЖАЛТАТАЙ ГАСТРОЛЬНУУД

Гүрэнэй «Байгал» гэхэн мэргэжэлтэ ансамблин артистнуу түрүүтэй Буряад оройомнай зохоёхы бэлигтэн Москвада. Санжа Петербург, Казаньда концерт наадаа амжалта түгэс харуулагда сэдхэл дүүрэн шотагаа бусаба.

Тэршэлэн ВСГАКИ-да хурадаг буряад студийн оюутад бэлигтэ артистнууд болохо Россия арадай артистка Лариса Егорова республикын габьяата артист Виктор Куржумов гэгшэдтэй хамт Шэтэдэ бэлигтэ харуулажа, тэндэхэ зоной үндэр сэгнэлэтэдэ хүртөө С.Жамбаловой «Улейские девушки» гэхэн жүжэг оюутад харагшадтай үзэмжэдэ дурадхаһан байна.

Бэлигма ОРБОДОВА

САГААЛГАНАЙ ҺАЙНДЭР НОМОЙ САНДА

Эдиршүүдэй республиканска номой санда заншалта ёһоор Сагаалганай һайндэр үнгэргэгдэбэ. Тус хэмжээ ябуулга үнгэргэхэдөө, номой сангайхид һонирхолтойгоор эмхидхэхэ гэгшэ оролдону. Сагаалганай һайндэр 1992 онгоо жэл бүри эндэ болоно гээд хэлэхэ шухала.

Һайндэртэ ерзэн 12-дохи, 17-дохи хургуулинуудай, 3-дахи интернадад долоодохи классай хурагшадтай Сагаан Үбгэн, амаргуу ехэ Луу ба Сагаан түмэр могой уулзаһан байна. Эдэ рольшуудад Соёлой болон искусствын академийн оюутан Баяр Намдыков болон Юлия Стайсунова, номой сангай хүдэмэриилгэшэ Владимир Бадмин гэгшэд шадамар бэрхээр наадажа шадаа.

Луу ямараар жэлээ үнгэргэхэнөө хөөржэ үгөө. Харин Мого «ерзэн жэл ажада дуратай, зорингодоо хүрэдэг зондо амжалтата байха» гэжэ тэмдэглээ. Эдэ хоёр ёһо заншал тухай хурагшад дунда мурьсөөн эмхидхэгдээ. Энэ нааданда 12-дохи хургуулин шаби Саяна Лубсанова болон 3-дахи интернадад Доржи Тогтохов гэгшэд түрүү хуурида гаража шадаа. Удаадахи шангай хууринуудад 12-дохи хургуулин Туяна Дармаева ба 17-дохи хургуулин Пел Ташаев, Света Цыренжапова, Михаил Сибианов гэгшэд эзэлээ.

Сагаан Үбгэн үхибүүдые ёһо заншалаа һайнаар мэдэхэдэ баярлаад, бултгыень Сагаан харын һайндэрөөр амаршала.

Энгэһинэ гадна эдиршүүдэй номой санда «Сагаалган-Сагаан харын үеэр шэнэ жэл мундэлэн» гэхэн номуудай выстава дэмдэгдээ. Мүн тийхэдэ үхибүүдтэ «Дүгжүүбэ» гэхэн видеофильм харуулагдаа.

Алла ХАНДИРОВА

Эдиршүүдэй республиканска номой сангай таһагыё даагшан

Даниал ба ажалан ветеран ДОРЖИЕВ Эрдэн Доржиевичай наһа бараһан ушараар Агын «Алхана» эблэл түрэлхидтэн дүтһын хүнүүдтэ гүнзэгн шаналаа гашуудалаа мэдүүлнэ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

<p>Генеральна директор - ахамад редактор А.Л.АНН АРХАЕВ Редактор Г.Х.ДАШЕЕВА РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: Б.М.Ж.БАЛДАНОВ (ахамад редакторан орлогшо), Б.В.ГЫНЦЫНЦЫРЕНОВ (харюусалгата секретарь), Б.Ц.СЕМЕНОВ (РФ-гэй Гүрэнэй Дүүм), Е.К.ХАНХАЛАЕВ (Буряад Республикын Правительство), Ц.Э.ДОРЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), таһагуудые даатшад: Н.Д.ШАМСАРАЕВ, Д.Ш.ХУБИГУЕВ, Л.Л.-Н. ГЕРГЕНОВ, Т.В.САМБЯЛОВА, С.Д.БУДАЕВ, Д.Д.ТАНХАЕВ, Д.Д.АНШАЕВ; В.И.НИНТАЕВ (хэблэлэй директор).</p>	<p>Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ хот, Каландарнишинин үйтэ, 23, "Буряад үнэн" газетин редакци. E-mail: uven@buryatia.ru</p>	<p>Газет хэблэлэй 5 хуудалан хэмжээтэй. Индекс 73877. Хамтын хонг 19.500. Хэблэлд туһалдаһан сан 17.00.</p>	<p>"Республиканска типографи" гэхэн АО-до газетэ 7220 хэблэгээр хэблэгдээ. Директорийн телефон: 21-40-45. Б-0165-дахи номертойгоор бүрихэлдэ абтанхай. Заказ № 8284.</p>
<p>Редакциин телефонууд: ахамад редакторай - 21-50-96 (факс), приемнын - 21-54-54, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-68-08, 21-64-36, харюусалгата секретарини - 21-50-52, секретариатан - 21-50-52, таһагууд: экономика болон политикын - 21-63-86 (даатшань), 21-34-08, соёлой болон гүдхын - 21-60-21, залуунуудай, оюутадтай ажабайдалай болон олонштын хүдэмэриини - 21-54-93 (даатшань), 21-69-58, мэдээстэй болон спортын - 21-55-97, рекламн болон коммерческэ ажалай - 21-62-62, захилай - 21-67-81, хэблэлэй - 21-55-97, 21-33-61, оператор-корректорнуудэй - 21-66-76, фотокорреспондентнуудэй - 21-33-61, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерийн - 21-23-67, кассын - 21-57-63, вахтын - 21-60-91.</p>			
<p>Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, шотагай нэригүүдэй бэлиггыёе хазагайруулан ушарта авторнуудынь харюусалгатай. Редакциин һанамажа авторайхитай адли бэшэ байжа магад.</p>			